

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Julkaisija VALTIONEUVOSTON KANSLIA		KUVAILULEHTI 2.2.2017	
Julkaisun laji Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti		Toimeksiantaja Valtioneuvoston kanslia	
Tekijät Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM)		Toimielimen asettamispäivä 14.12.2016	
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Talousnäkymät ja palkanmuodostus Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Tiivistelmä Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportissa selvitetään ansioiden, hintojen ja ostovoiman sekä kilpailukyvn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n kansantalousosaston Taloudellisessa katsauksessa 22.12.2016. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen mukaan ansiot nousevat 1,2 % vuonna 2016 ja kuluttajahinnat nousivat lopullisten tietojen mukaan 0,4 %. Palkansaajien yhteenlasketun käytettävissä olevan reaalitytulon eli ostovoiman arvioidaan lisääntyvän 1,6 % vuonna 2016. Vuosina 2017-2018 ostovoiman arvioidaan heikentyvän hieman inflaation nopeutuessa ja vakuutetun sotumaksujen noustessa. Suomen koko talouden yksikkötyökustannusten kasvu jää ennustejakson aikana euroalueen kehitystä hitaammaksi. Kesäkuussa 2016 allekirjoitetusta kilpailukykysoituksesta johtuen Suomen kustannuskilpailukyky vahvistuu suhteessa muuhun euroalueeseen. Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan kokoonpanoon kuuluvat: Mika Happonen (VM), Mika Juutinen (KT), Erno Järvinen (MTK), Ilkka Kaukoranta (SAK), Jarkko Kivistö (SP), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (SAK), Mika Kuusmanen (SY), Jaana Kurjenoja (Kaupan liitto ry), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (STTK), Helena Pentti (SAK), Petteri Rautaportas (Teknologiateollisuus ry), Pekka Sinko (VNK), Ralf Sund (STTK), Marko Synkkänen (VM), Mari Ylä-Jarkko (TK), Markus Sovala (VM, pj.), Mikko Spolander (VM, vpj.), Pasi Koikkalainen (VM, siht.) ja Harri Pönkä (VM, siht.).			
Avainsanat palkanmuodostus, kilpailukyky, ostovoima			
Sarjan nimi ja numero Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti 2.2.2017		Kieli Fi	Kokonaissivumäärä 34
Kustantaja Valtioneuvoston kanslia		Julkaisun jakelu Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut Lisätietoja: info@vnk.fi	
Taitto Valtioneuvoston hallintoyksikkö		Painopaikka Raportti julkaistaan ainoastaan sähköisesti PDF:nä	Luottamuksellisuus Julkinen

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 2.2.2017	
Typ av publikation Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
Författare Sekretariatet för utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen (FM)		Datum då utredningen tillsattes 14.12.2016	
Publikationens namn Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Referat I den uppföljningsrapport om lönebildningen som utarbetats av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling redogörs det för hur inkomsterna, priserna, köpkraften och konkurrenskraften utvecklas samt utvecklingsutsikterna för dem. Kommissionens bedömning baserar sig på finansministeriets konjunkturprognos, som har publicerats i finansministeriets ekonomiska översikt av den 22 december 2016. Enligt finansministeriets ekonomiska avdelnings prognos kommer inkomsterna att stiga med 1,2 % år 2016 och konsumentpriserna stigit med 0,4 %. Löntagarnas sammanlagda disponibla realinkomster, dvs. köpkraft beräknas öka med 1,6 % år 2016. Under perioden 2017-2018 köpkraften kommer att minska lite eftersom inflation accelererar och försäkrades socialskyddsavgifter stiger. Enligt prognos tillväxten av enhetsarbetskostnaderna i hela den finländska ekonomin att kommer att vara mindre jämfört med det övriga euroområdet. På grund av konkurrenskraftsavtalet som undertecknades i juni 2016 stärks Finlands kostnadskonkurrenskraft jämfört med det övriga euroområdet. Till kommission för inkomst- och kostnadsutveckling hör: Mika Happonen (FM), Mika Juutinen (Kommunarbetsgivarna), Erno Järvinen (MTK), Ilkka Kaukoranta (FFC), Jarkko Kivistö (FB), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (FFC), Mika Kuismanen (FF), Jaana Kurjenoja (Finsk Handel), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (FTFC), Helena Pentti (FFC), Petteri Rautaportas (Teknologiateollisuus ry), Pekka Sinko (SRK), Ralf Sund (FTFC), Marko Synkkänen (FM), Mari Ylä-Jarkko (Statistikcentralen), Markus Sovala (FM, ordf.), Mikko Spolander (FM, vice ordf.), Pasi Koikkalainen (FM, sekr.) ja Harri Pönkä (FM, sekr.).			
Nyckelord lönebildning, konkurrenskraft, köpkraft			
Seriens namn och nummer Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling 2.2.2017		Språk Fi	Sidantal 34
Förläggare Statsrådets kansli		Distribution Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: info@vnk.fi	
Layout Statsrådets förvaltningsenhet		Tryckort Rapporten publiceras endast elektroniskt som PDF-fil	Sekretessgrad Offentlig

SISÄLLYS

Tiivistelmä.....	6
1 Suhdannekuva vuosille 2016–2018.....	7
Yleinen talouskehitys.....	7
Ajankohtainen työllisyystilanne.....	9
2 Ansiokehitys	13
Palkat	13
3 Hinnat ja ostovoima.....	16
Hinnat.....	16
Palkansaajien ostovoima.....	17
4 Talouden kilpailukyky	19
Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella	19
Kustannuskilpailukyky	22
Muut koko talouden kilpailukyyn indikaattorit.....	26
Kilpailukyky ja tulonmuodostus.....	27
LIITTEET	32
Liite 1: Muutoksia veroissa ja etuuksissa	32
Liite 2: Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain (Lähde: Eurostat, VM)	34

TIIVISTELMÄ

Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportissa selvitetään ansioiden, hintojen ja ostovoiman sekä kilpailukyvyn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n kansantalousosaston Taloudellisessa katsauksessa 22.12.2016.

Vuonna 2016 BKT:n kasvun ennustetaan nopeutuneen 1,6 prosenttiin kotimaisen kysynnän vauhdittamana. Vuonna 2017 kasvuksi ennustetaan 0,9 %. Ennustejakson 2016-2018 loppua kohden kotitalouksien reaalitytöjen kasvu heikentyy ja yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu. Myös investointien osalta nopein kasvun vaihe ajoittui vuoteen 2016. Vientimarkkinoiden kasvun nopeutumisen ja kilpailukyvyn kohenemisen myötä viennin kasvuedellytykset vahvistuvat ennustejakson loppua kohden. Tavaroiden ja palveluiden vienti kasvaa, mutta viennin näkymät ovat kaikkiaan edelleen vaisut. Myös v. 2018 talouskasvu jää vain noin prosenttiin. BKT:n määrä on edelleen vuonna 2018 noin prosentin pienempi kuin edellisessä suhdannehuipussa vuoden 2007 lopulla.

BKT:n kasvun myötä työllisyys kohenee, mutta työttömyys säilyy edelleen korkealla tasolla. Kilpailukyky sopimuksen työllisyyttä vahvistavat vaikutukset näkyvät viiveellä. Ennusteen mukaan Suomen talous ei siis pääse lähivuosina sellaiseen kasvuun, joka riittävästi parantaisi työmarkkinoiden tilannetta. Työttömyysasteen odotetaan laskevan 8,1 prosenttiin v. 2018.

Vuonna 2016 sopimuskorotukset noudattivat hyvin kattavasti kesällä 2015 jatkettua työllisyys- ja kasvusopimusta. VM:n kansantalousosaston ennusteessa ansiotasoindeksi nousi 1,2 % v. 2016 ja se nousee 0,8 % v. 2017 ja 1,2 % v. 2018. Kuluvana vuonna inflaatio nopeutuu 1,3 prosenttiin palveluiden ja energian hintojen noustessa, mutta on edelleen tavanomaista hitaampaa. Myös v. 2018 inflaatio pysyy 1,3 prosentissa.

Vuonna 2016 palkansaajien ostovoiman kasvu oli nopeinta kuuteen vuoteen. Ostovoimaa tukivat alhainen inflaatio ja veroasteen aleneminen. Vuonna 2017 ostovoimaa tukevat kilpailukyky sopimukseen liittyvät veronkevennykset ja sitä heikentävät inflaation nopeutuminen, työntekijän sosiaaliturvamaksujen nousu sekä julkisen sektorin lomarahojen leikkaus. Lopputuloksena palkansaajien ostovoima pysyy lähes edellisvuoden tasolla. Vuonna 2018 ostovoimaa heikentää suhteessa vuoteen 2017 veroasteen kiristyminen, joka on seurausta vakuutetun sotumaksujen noususta.

Nimelliset yksikkötyökustannukset nousivat v. 2016 Suomessa hieman vähemmän kuin euroalueella keskimäärin. Euroopan komission ennusteen mukaan vuosina 2017–2018 Suomen yksikkötyökustannukset alenevat 1 prosentilla samalla kuin euroalueella keskimäärin ne nousevat 2,5 prosentilla, mikä osaltaan tukee kansantalouden kilpailukykyä ja viennin elpymistä.

1 Suhdannekuva vuosille 2016–2018

Yleinen talouskehitys

Suomen BKT kasvoi ennusteen mukaan 1,6 % v. 2016 kotimaisen kysynnän vauhdittamana. Yksityisen kulutuksen kasvu oli suhdannetilanteeseen nähden vahvaa. Kulutuskysyntää tukivat kotitalouksien reaalityulojen kasvu, kuluttajien odotusten vahvistuminen ja omalta osaltaan säästämisasteen aleneminen. Myös yksityiset investoinnit lisääntyivät, vaikka alkuvuonna nopeasti kasvaneiden rakennusinvestointien kasvuvauhti hidastuikin loppuvuodesta. Viennin kasvu jäi v. 2016 osalta 1,0 prosenttiin eli edelleen vientimarkkinoiden kehitystä hitaammaksi. Työmarkkinoiden tilanne koheni hieman ja koko vuoden työttömyysaste laski 8,8 prosenttiin. Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrä kasvoi, mutta kasvu hidastui loppuvuotta kohden.

Maailmantalouden näkymät ovat aiempaa vaisummat. Maailman ostovoimakorjatun BKT:n kasvu jäi ennusteessa noin kolmeen prosenttiin v. 2016 ja kiihtyy vain vähän kuluvana ja seuraavana vuonna. Heikko kysyntä näkyy myös hitaana maailmankaupan kasvuna. Suomelle tärkeiden kauppakumppaneiden talouskasvu on ollut kehittyvien talouksien kasvua nopeampaa, mutta niidenkin kasvut ovat hidastumassa.

Suomen BKT:n kasvuksi odotetaan v. 2017 muodostuvan 0,9 %. Tuotannon kasvun oletetaan olevan laaja-alaista mutta hidasta. Yksityisten investointien kasvuvauhdin odotetaan hidastuvan 3,2 prosenttiin. Tämä johtuu rakennuslupien laskusta, joka merkitsee hitaampaa rakennusinvestointien kasvua. Vienti kasvaa v. 2017 2,4 %, johtuen vientikysynnän kasvusta ja jo tiedossa olevista kuljetusvälinetoimituksista. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun säilyy tänäkin vuonna negatiivisena. Yksityisen kulutuksen kasvu jää kuluvana vuonna 0,9 prosenttiin, johon vaikuttaa kotitalouksien reaalityulojen heikko kehitys. Inflaatio kiihtyy 1,3 prosenttiin palveluiden ja energian hintojen nousun myötä.

Vuoden 2018 kasvuksi ennustetaan 1,0 %. Kysyntä siirtyy kotimaisesta kysynnästä enemmän vientiin ja yksityisen kulutuksen kasvu jää hitaaksi. Kotitalouksien ostovoima ei juuri lisäännä, koska inflaatio pysyy edellisen vuoden vauhdissa ja ansiotuloerotus kiristyy. Bruttokansantuotteen kasvu ylläpitää työllisyyden paranemista ja työttömyys laskee hitaasti. Työttömyys pysyy kuitenkin korkeana koko ennustejaksolla. Vuosien 2016–2018 kumulatiivinen kasvu jää 3,5 prosenttiin ja BKT:n määrä pysyy v. 2018 edelleen noin prosentin pienempänä kuin edellisessä suhdannehupussa v. 2007 lopulla.

Julkinen talous pysyy edelleen alijäämäisenä heikon suhdannetilanteen sekä talouden rakenteellisten ongelmien vuoksi. Talouden näkymät pysyvät heikkona myös lähitulevaisuudessa, eikä talouskasvu itsestään riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa. Toteutetut sopeutustoimet ovat rajoittaneet julkisten menojen kasvua, mutta eivät ole pysäyttäneet sitä mm. väestön ikääntymisestä aiheutuvan kuntiin kohdistuvan menopaineen vuoksi. Suomen julkisyhteisöjen alijäämä on kuitenkin alle EU:n perussopimuksen mukaisen kolmen prosentin viitearvon ja se laskee hienoisesti ennustejaksolla. Julkisyhteisöjen velka sen sijaan ylitti v. 2015 60 prosentin rajan ja velkasuhde pysyy tämän rajan yläpuolella vuosikymmenen loppuun saakka.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut **22.12.2016** (VM:n kansantalousosasto. Toteutuneet 2016 tiedot työllisyysasteen, työttömyysasteen sekä inflaation osalta.)

	2015*	2013	2014	2015	2016**	2017**	2018**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	209	-0,8	-0,7	0,2	1,6	0,9	1,0
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	78	0,5	-0,2	1,9	1,6	2,4	3,4
Kokonaistarjonta	287	-0,4	-0,6	0,7	1,6	1,3	1,6
Tavaroiden ja palvelujen vienti	77	1,1	-1,7	-0,2	1,0	2,4	3,2
Kulutus	167	0,0	0,3	1,1	1,4	0,5	0,4
yksityinen	116	-0,5	0,6	1,5	1,9	0,9	0,6
julkisen	51	1,1	-0,5	0,4	0,2	-0,5	0,0
Investoinnit	43	-4,9	-2,5	0,7	4,1	2,7	3,2
yksityiset	35	-6,6	-3,4	2,2	3,5	3,2	4,2
julkiset	8	2,6	0,9	-5,1	6,6	0,8	-1,1
Kokonaiskysyntä	288	-0,4	-0,6	1,0	1,7	1,4	1,7
kotimainen kysyntä	211	-1,1	-0,2	1,4	1,9	1,0	1,1

	2013	2014	2015	2016**	2017**	2018**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	203	205	209	214	219	224
Palvelut, määrän muutos, %	-1,4	-0,5	0,8	0,6	0,5	0,9
Koko teollisuus, määrän muutos, %	0,0	-0,5	-2,5	2,1	2,2	2,9
Työn tuottavuus, muutos, %	0,5	-0,1	0,2	-0,3	-0,5	1,0
Työlliset, muutos, %	-1,0	-0,4	-0,4	0,5	0,4	0,5
Työllisyysaste, %	68,5	68,3	68,1	68,7	69,1	69,5
Työttömyysaste, %	8,2	8,7	9,4	8,8	8,5	8,1
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	1,5	1,0	-0,2	0,4	1,3	1,3
Ansiotasoindeksi, muutos, %	2,1	1,4	1,3	1,2	0,8	1,2
Vaihtotase, mrd. euroa	-3,3	-2,3	-0,9	-0,5	-0,7	-1,0
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,6	-1,1	-0,4	-0,2	-0,3	-0,4
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,2	0,2	0,0	-0,3	-0,3	-0,2
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,9	1,3	0,7	0,4	0,5	0,9
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	57,5	58,1	57,7	57,2	56,3	55,6
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	43,7	43,9	44,1	44,4	43,2	42,8
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,6	-3,2	-2,8	-2,2	-2,5	-2,0
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,7	-3,7	-3,0	-2,6	-2,6	-2,1
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	56,5	60,2	63,6	63,7	65,3	66,1
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	44,1	46,3	47,7	47,7	49,2	50,2

Ajankohtainen työllisyystilanne

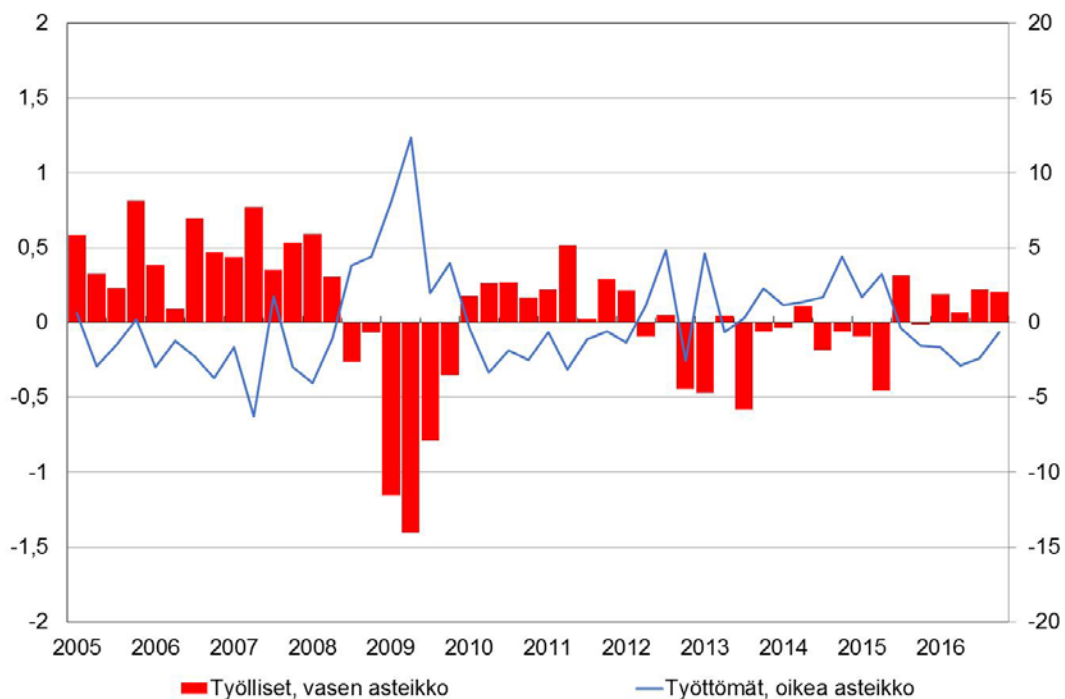
Työllisyystilanne kääntyi parempaan suuntaan vuoden 2016 aikana talouskasvun käynnistymisen myötä. Taloudellisen aktiviteetin lisääntyminen etenkin rakentamisessa näkyi avointen työpaikkojen ja tehtyjen työtuntien kasvuna. Työvoiman kysynnän elpymisen ansiosta työllisyys kasvoi viime vuonna 0,5 %.

Työttömyyden kasvu taittui ja työttömien määrä kääntyi laskuun vuonna 2016 sekä Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen että työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Joulukuussa työttömyysasteen trendi oli 8,6 %. Koko vuoden 2016 työttömyysaste oli 8,8 %. Laaja työttömyys, eli työnvälitystilaston työttömät ja aktivointipalveluissa olevat, ei toisaalta ole juurikaan laskenut korkealta 450 000 henkilön tasoltaan.

Bruttokansantuotteen maltillinen kasvu vuosina 2017 ja 2018 riittää ylläpitämään työllisyyden paranemista ja samalla työttömien määrä laskee hitaasti. Vauhdikkaamman talouskasvun puuttuessa työttömyys pysyy kuitenkin korkeana koko ennustejaksolla. Työllisyyden ennustetaan paranevan 0,4 % vuonna 2017 ja 0,5 % vuonna 2018. Työllisyysaste nousee 69,5 prosenttiin vuonna 2018.

Työttömyyden ennustetaan laskevan hitaasti ensi vuonna, sillä osa piilotyöttömistä aktivoitunee työnhakuun avointen työpaikkojen lisääntymisen myötä. Työttömyysaste laskee 8,5 prosenttiin vuonna 2017 ja edelleen 8,1 prosenttiin vuonna 2018.

Kuvio 1. Työllisyys ja työttömyys, neljännesmuutos-%

Lähde: Tilastokeskus, kausitasoitus Suomen Pankki

TK:n ja TEM:n työttömyystilastojen välinen ero on kasvanut viime vuosina työttömyyden lisääntyessä. TEM tilastoi keskimäärin 112 000 työtöntä enemmän vuonna 2016. TK:n tilastoima piilotyöttömien määrä on kasvanut edelleen. Piilotyöttömiä oli joulukuussa 166 000 henkeä eli 12 000 enemmän kuin vuotta aiemmin.

Piilotyöttömien suuren määrän ennakoidaan alkavan supistua ennustejaksolla, mikäli useammat TE-toimistoihin rekisteröityneistä työttömistä työnhakijoista alkavat etsiä aktiivisesti töitä suhdannetilanteen parantuessa. Virallinen työttömyys (TK) saattaa-kin pysyä pitkään korkeana, vaikka rekisteröityjen työttömien määrä alkaisi kasvun käynnistyttyä laskea.

Rakennetyöttömien määrä kasvoi vuoden 2016 heinä–elokuuhun asti, mutta on tullut hieman alaspäin sen jälkeen. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli joulukuussa 122 000, eli 4 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien määrä oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan joulukuussa 215 000, eli 1 000 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut viime vuosina kaikissa ikäryhmissä, mutta kaikkein eniten 25–54-vuotiaissa. Suuri rakennetyöttömyys tulee hidastamaan työttömyyden laskua parantuneesta suhdannetilanteesta huolimatta.

Työmarkkinoiden suhdannetilannetta voidaan arvioida tarkastelemalla avoimien työpaikkojen suhdetta työttömiin työnhakijoihin (kuvio 2). Avointen työpaikkojen suhde työttömiin työnhakijoihin on viime vuoden aikana kääntynyt jälleen nousuun, pysyttyään pitkään 0,10 tuntumassa. Alle 0,15 suhdeluku kuitenkin viittaa edelleen vähäiseen kireyteen ja työvoiman heikkoon kysyntään. Mitä matalampi tämä suhdeluku on, sitä helpompaa yrityksillä on tällöin löytää työntekijöitä, sillä työnhakijoita on runsaasti yhtä vakanssia kohti. Vastaavasti, työttömien työnhakijoiden työnsaantimahdollisuudet heikkenevät, kun avoimista paikoista kilpailee suuri joukko työnhakijoita. Vertailun vuoksi: Tilastokeskuksen työttömillä Suomen suhdeluku olisi vuonna 2016 ollut 0,17, kun Yhdysvalloissa vastaava suhdeluku oli noin 0,7.

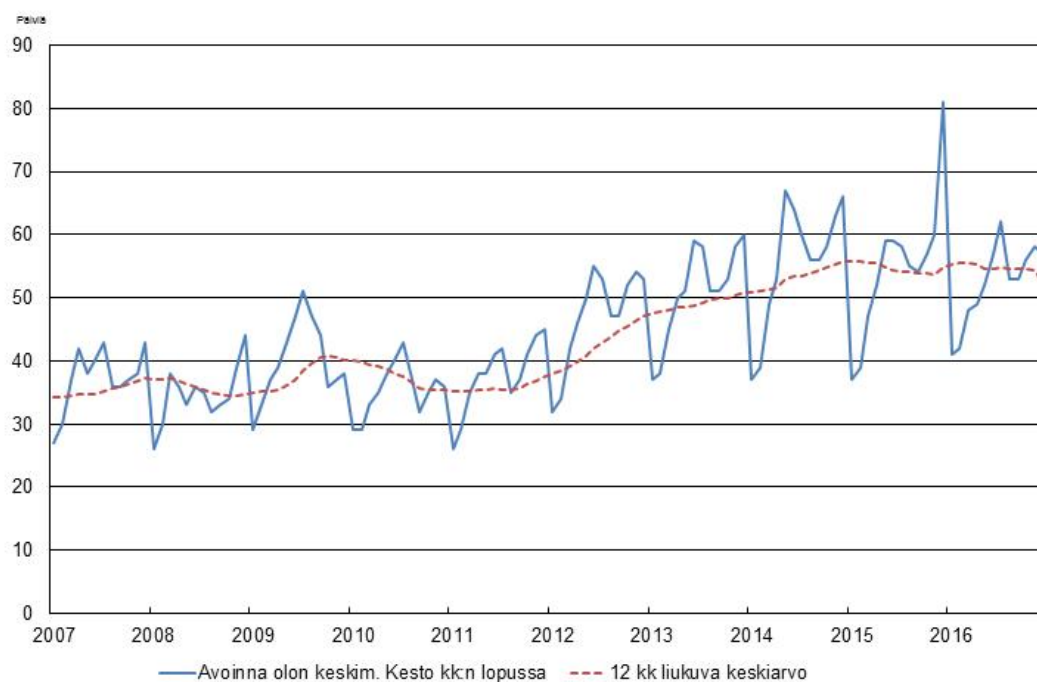
Vaikka yritysten mahdollisuudet löytää työntekijöitä ovat suhdannemielessä nyt erittäin hyvät, niin työpaikkojen avoinna olon keskimääräinen kesto on pidentynyt vuoden 2011 jälkeen (kuvio 3). Vaikka yhtä avointa työpaikkaa kohti on ollut runsaammin työvoimatoimistoihin rekisteröityneitä työttömiä työnhakijoita, niin työnantajien on ollut hankalampaa löytää heidän joukostaan sopivaa työntekijää. Avoinna olon keskimääräinen kesto on pysynyt viimeisen kahden vuoden aikana kuitenkin ennallaan.

Kuvio 2. Työmarkkinoiden kireys: avoimet työpaikat työtöntä työnhakijaa kohden

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 3. Työpaikkojen avoinna olon kesto päivinä

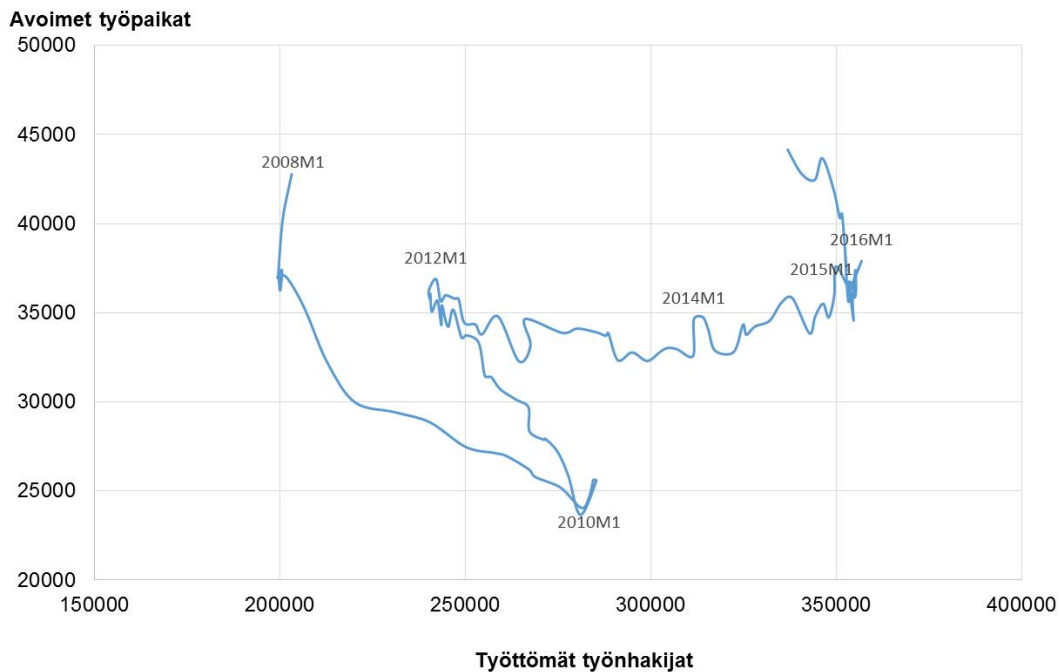

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 4¹ viittaa siihen, että yhteensopivuusongelmat ovat lisääntyneet viime vuosina. Verrattaessa nykytilannetta vuoden 2012 alkuun on työttömien työnhakijoiden määrä kasvanut noin 100 000 hengellä, vaikka avointen työpaikkojen määrä on nyt suurempi. Jos työnhakijoiden ja työpaikkojen yhteensopivuudessa ei ole ongelmia, avointen työpaikkojen lisääntymisen pitäisi vähentää työttömyyttä. Viime vuosien kehitys on siirtänyt kuvion 4 käyrää yhä loitommas vasemmasta alanurkasta. Tällaisen siirtymän katsotaan yleisesti merkitsevän, että työmarkkinoiden toimivuus heikenee. Tällöin lisääntyy myös riski rakenteellisen työttömyyden kasvuun.

Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmien lisääntymisen taustalla on voimakas talouden rakennemuutos, jossa uudet työpaikat syntyvät eri aloille ja alueille kuin mistä niitä on tuhoutunut. Huolestuttavaa nykytilanteessa on, että työmarkkinoiden kyky tuottaa uusia työsuhteita on heikentynyt, mikä on nostanut rakenteellisen työttömyyden korkealle tasolle. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat heikentävät talouskasvun työllistävyyttä ja vaimentavat osaltaan työllisyyden lähivuosien kasvunäkymiä.

Kuvio 4. Työmarkkinoiden yhteensopivuus: avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

¹ Kyseessä on nk. Beveridge-käyrä, josta käytetään myös nimitystä UV-käyrä, missä U viittaa työttömyyteen (unemployment) ja V avoihin työpaikkoihin (vacancies).

2 Ansiokehitys

Palkat

Nimelliset ansiot nousivat ansiotasoindeksillä mitattuna 1,4 prosenttia vuonna 2015. Sopimuspalkkojen nousu oli 0,6 % ja muut tekijät nostivat ansiotasoindeksiä 0,8 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten vaikutus vuosina 2009–2014 on ollut keskimäärin 0,5 % vuodessa.

Työllisyys- ja kasvusopimuksen arvioidaan nostavan sopimuspalkkoja vuonna 2016 keskimäärin 0,6 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen arvioidaan kohottavan ansioita 0,6 %. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvaneen 1,2 % vuonna 2016 ansiotasoindeksillä mitattuna. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa. VM:n kansantalousosaston ennusteessa maltillisen ansioiden nousun oletetaan jatkuvan siten, että ansiotasoindeksi nousee 0,8 % vuonna 2017 ja 1,2 % vuonna 2018.

Vuosina 2014 ja 2015 ansiotaso on kehittynyt työmarkkinaosapuolten vuoden 2013 syksyllä neuvotteleman työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisesti. Yksityisellä sektorilla 88 % palkansaajista on työllisyys- ja kasvusopimuksen piirissä. Kunta-alalla sekä valtion ja kirkon sopimusaloilla kattavuus on 100 %. Kaikkiaan noin 93 % palkansaajista on sopimuksen piirissä. Sopimuksen ulkopuolelle jäivät muun muassa rakennusteollisuuden, elintarviketeollisuuden, sekä viestinvälitys- ja logistiikka-alan työntekijät. Pääosalle sopimuksen ulkopuolelle jääneistä aloista neuvoteltiin kuitenkin kustannusvaikutuksiltaan työllisyys- ja kasvusopimuksen mukainen ratkaisu.

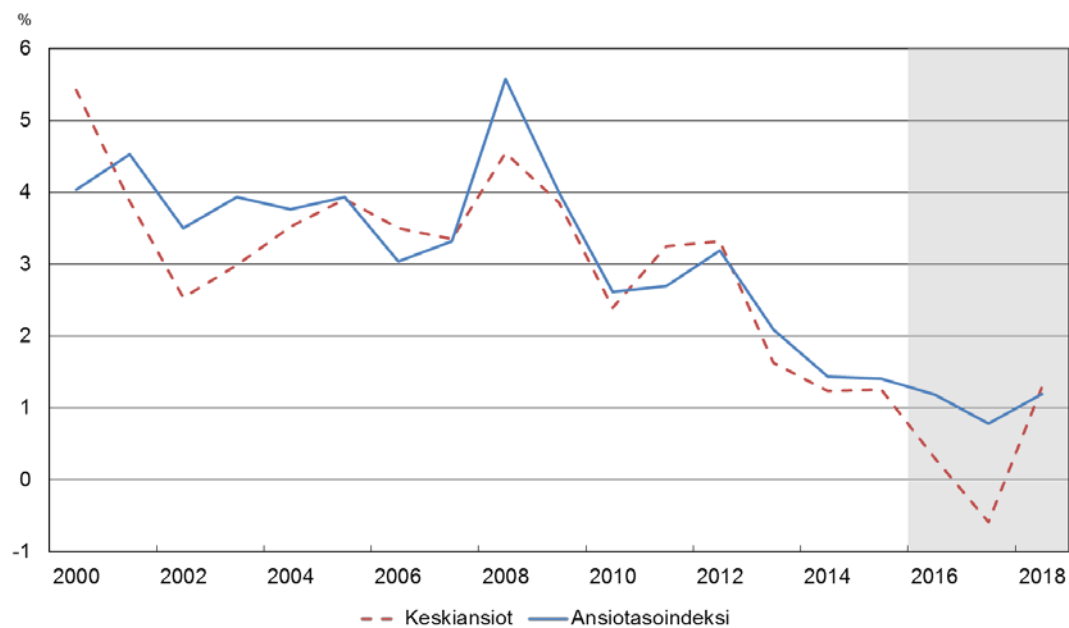
Kolmannesta yleiskorotuksesta keskusjärjestöt sopivat kesäkuussa 2015. Neuvottelusopimuksen mukaan työ- ja virkaehtosopimuksen mukaisia palkkoja korotetaan toisen sopimusjakson alusta tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta yleiskorotuksella, jonka suuruus on 16 euroa kuukaudelta kuitenkin vähintään 0,43 prosenttia.

Työmarkkinaosapuolet allekirjoittivat 14.6.2016 kilpailukyky sopimuksen, jonka kattavuudeksi muodostui noin 91 %. Kilpailukyky sopimuksen mukaan työ- ja virkaehtosopimusten voimassaoloa jatketaan 12 kuukaudella sopimuspalkkojen pysyessä ennallaan. Vuosittainen työaika pitenee kokoaikatyössä keskimäärin 24 tunnilla ansiotasoa muuttamatta vuoden 2017 alusta; ammatti- ja työnantajaliitot sopivat työajan pidentämisen toteuttamistavasta alakohtaisesti. Työntekijän työeläkemaksu nousee asteittain yhteensä 1,2 prosenttiyksikköä 2017–2020. Työnantajan työeläkemaksu alenee vastaavasti samalla määrällä. Työntekijän työttömyysvakuutusmaksu nousee 2017–2018 yhteensä 0,85 prosenttiyksikköä. Työnantajan keskimääräinen työttömyysvakuutusmaksu alenee vastaavasti samalla määrällä. Työnantajan sosiaaliturvamaksu eli sairausvakuutusmaksu alenee 2017–2019 vähintään noin prosenttiyksikön. Vuodesta 2020 alkaen työnantajan sosiaaliturvamaksun alennus on pysyvästi vähintään 0,58 prosenttiyksikköä. Julkisen sektorin lomarahat pienenevät 30 prosentilla vuosina 2017–2019.

Kuviossa 5 on kuvattu VM:n kansantalousosaston joulukuun 2016 ennusteen mukainen ansiokehitys vuosina 2000–2018 sekä ansiotasoindeksillä että kansantalouden tilinpidon keskiansioilla mitattuna. Keskiansiot on laskettu jakamalla kansantalouden palkkasumma työtunneilla. Vuonna 2017 ansiotasoindeksin kasvu jää vähäiseksi

kilpailukyky sopimukseen sisältyvien nollakorotusten takia. Lisäksi keskiansiot poikkeuksellisesti supistuvat sen seurauksena, että kilpailukyky sopimuksen myötä työaika pitenee. Taulukossa 2 on puolestaan eritelty ansiotasoindeksi ja säännöllisen ansion indeksin mukainen ansiokehitys työnantajasektoreittain sekä jaettu muutos sopimuspalkkoihin ja muihin tekijöihin.

Kuvio 5. Ansiokehitys vuosina 2000–2018

Lähde: Tilastokeskus, ennuste VM

Taulukko 2a. Ansiokehitys vuosina 2015–2017

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2015	2016*	2017**	IV/2015	IV/2016*
Ansiotasoindeksi	1,4	1,2	0,8	1,3	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,5
Muut tekijät	0,8	0,6		0,8	0,5
Yksityinen sektori	1,5	1,2		1,4	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,4
Muut tekijät	0,9	0,6		0,9	0,6
Teollisuus	2,1	1,0		2,2	0,7
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,6		0,6	0,3
Muut tekijät	1,6	0,4		1,6	0,4
Valtio	1,8	1,6		1,6	1,1
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,4	0,5
Muut tekijät	1,3	0,9		1,2	0,6
Kunnat	0,8	1,0		0,6	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,3	0,6
Muut tekijät	0,3	0,3		0,3	0,4

*=Tilastokeskuksen tieto, **=Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennuste 22.12.2016

Taulukko 2b. Säännöllisen ansiotason kehitys vuosina 2015–2016

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2015	2016*	2017**	IV/2015	IV/2016*
Säännöllisen ansion indeksi	1,2	1,2		1,1	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,5
Muut tekijät	0,6	0,6		0,6	0,5
Yksityinen sektori	1,2	1,2		1,1	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,6	0,6		0,5	0,4
Muut tekijät	0,6	0,6		0,6	0,6
Teollisuus	1,1	1,1		1,1	0,9
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,6		0,6	0,3
Muut tekijät	0,6	0,5		0,5	0,6
Valtio	1,9	1,6		1,7	1,1
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,4	0,5
Muut tekijät	1,4	0,9		1,3	0,6
Kunnat	0,7	1,0		0,6	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,7		0,3	0,6
Muut tekijät	0,2	0,3		0,3	0,4

3 Hinnat ja ostovoima

Hinnat

Vuoden 2016 kuluttajahintojen keskimääräiseksi vuosimuutokseksi eli inflaatioksi muodostui 0,4 % kansallisella indeksillä mitattuna. Inflaatiokehitys on siis ollut hidasta, mutta on kuitenkin kääntynyt vuoden 2015 laskun jälkeen jälleen nousuun. Joulukuussa 2016 kuluttajahinnat nousivat 1,0 % edellisen vuoden joulukuuhun verrattuna. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jossa ei ole kansalliseen indeksiin verrattuna mukana mm. omistusasumista tai korkoja, nousi joulukuussa 1,1 %.

Inflaatio on edelleen tavanomaista hitaampaa, mutta on nopeutunut öljyn hinnan vaikutuksen kääntyessä loppuvuodesta 2016 inflaatiota kiihdyttäväksi pitkään jatkuneen laskun jälkeen. Raakaöljyn hinta heijastuu suoraan polttoaineiden hintoihin ja välillisesti myös muiden hyödykkeiden hintoihin, koska lähes kaikissa tuotteissa ja palveluissa on välituotteena energiaa. Vuonna 2017 öljyn hinnan odotetaan jatkavan maltillista nousua.

Edellisvuosien tapaan palveluiden kallistuminen vauhditti inflaatiota viime vuonna, niiden hintojen noustessa noin 2,4 prosentin vauhtia. Tähän vaikuttivat muun muassa korotukset sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuissa. Kokonaisuudessaan verojen ja hallinnollisten maksujen inflaatiota kiihdyttävä vaikutus oli viime vuonna arviolta 0,6–0,7 prosenttiyksikköä. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen mukaan päivittäistavarakaupan kilpailutilanne on pitänyt elintarvikkeiden hintakehityksen maltillisena. Tavaroiden hintoihin vaikuttavat sekä heikko kysyntä että tuontihinnat, jotka ovat kääntymässä v. 2017 nousuun.

Inflaatiopaineet ovat tavanomaista matalampia myös kuluvana ja seuraavana vuonna, sillä kansantalouden käytössä on vapaita resursseja ja tuotantokuilu on edelleen negatiivinen. Sekä v. 2017 että v. 2018 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan nousevan 1,3 %. Ennustejaksolla asteittain nousevan öljyn hinnan sekä vahvistuvan Yhdysvaltain dollarin odotetaan kiihdyttävän inflaatiota. Vuonna 2017 muutokset välillisessä verotuksessa kiihdyttävät inflaatiota arviolta 0,2–0,3 prosenttiyksikköä. Tähän vaikuttavat erityisesti korotukset ajoneuvo-, polttoaine- ja tupakkaveroissa, mutta makeisveron poisto sekä autoveron lasku vaikuttavat vastakkaiseen suuntaan. Ennusteeseen vaikuttavat myös oletukset maltillisista palkankorotuksista sekä alhaisesta, mutta vähitellen nousevasta korkotasosta.

Euroopan keskuspankin viimeisimmän ennustekyselyn perusteella euroalueen inflaatio on yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna kuluvana vuonna 1,2 % ja v. 2018 1,4 %. Suomen osalta vastaavat luvut ovat VM:n ennusteessa 1,3 % ja 1,3 %. Näin ollen hintatason kasvuvauhdin ennakoidaan pysyvän suunnilleen samalla tasolla Suomessa kuin euroalueella keskimäärin.

Taulukko 3. Kuluttajahintaindeksi joulukuussa 2016

	2016/2015		12-2016 / 12-2015	
	Vuosi-inflaatio (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks)	Viim. 12 kk muutos (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)
Kokonaisindeksi	0,4	0,4	1,0	1,0
Elintarvikkeet ja alkoholittomat juomat	-1,2	-0,2	-0,6	-0,1
Alkoholijuomat ja tupakka	1,0	0,1	2,0	0,1
Vaatus ja jalkineet	-0,6	0,0	-0,4	-0,0
Asuminen, vesi, sähkö ja muut	0,5	0,1	1,5	0,4
Kalusteet, kodinkoneet, kodinhuolto	-0,3	0,0	0,6	0,0
Terveys	6,8	0,3	7,1	0,3
Liikenne	-0,2	-0,0	2,4	0,3
Viestintä	0,8	0,0	0,7	0,0
Kulttuuri ja vapaa-aika	-0,6	-0,1	-0,7	-0,1
Koulutus	2,3	0,0	2,0	0,0
Ravintolat ja hotellit	1,7	0,1	1,2	0,1
Muut tavarat ja palvelut	-0,3	-0,0	-0,8	-0,1
Lähde: Tilastokeskus				

Palkansaajien ostovoima

Palkansaajien ostovoimalla on keskeinen rooli kulutuskysynnän ja sen myötä myös yleisen taloudellisen aktiviteetin kannalta. Kotimaisen kysynnän merkitys on korostunut ja yksityisen kulutuksen osuus BKT:sta nousi v. 2016 yli 55 prosenttiin. Kotitalouksien pitkään jatkuneen velkaantumisen vauhdittamana kulutus on kasvanut viime vuosina ostovoimaa nopeammin.

Palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman kehitys määräytyy pitkälti ansiotason, työllisyyden, inflaation ja verotuksen perusteella. Vuonna 2016 työllisyydessä tapahtui käänne ja työllisyys kasvaa vuosina 2017–2018 0,5 % vuodessa. Vuosia 2017–2018 koskeva ns. kilpailukyky sopimus vaikuttaa kaikkiin edellä mainittuihin tekijöihin joko suoraan tai välillisesti. Kilpailukyky sopimuksella alennetaan työvoimakustannuksia ja parannetaan yritysten työllistämisedellytyksiä. Työvoimakustannusten lasku näkyy viiveellä työllisyydessä.

Ansiotason nousun oletetaan jäävän hyvin vaimeaksi ennustejakson aikana. Vuosina 2017–2018 ansiotaso kohoaa keskimäärin prosentin vuodessa. Maltillisten sopimus korotusten myötä palkkasumma kasvaa vuonna 2017 0,9 %. Työllisyystilanteen kohentuessa palkkatulojen kasvu nopeutuu 1,7 prosenttiin v. 2018.

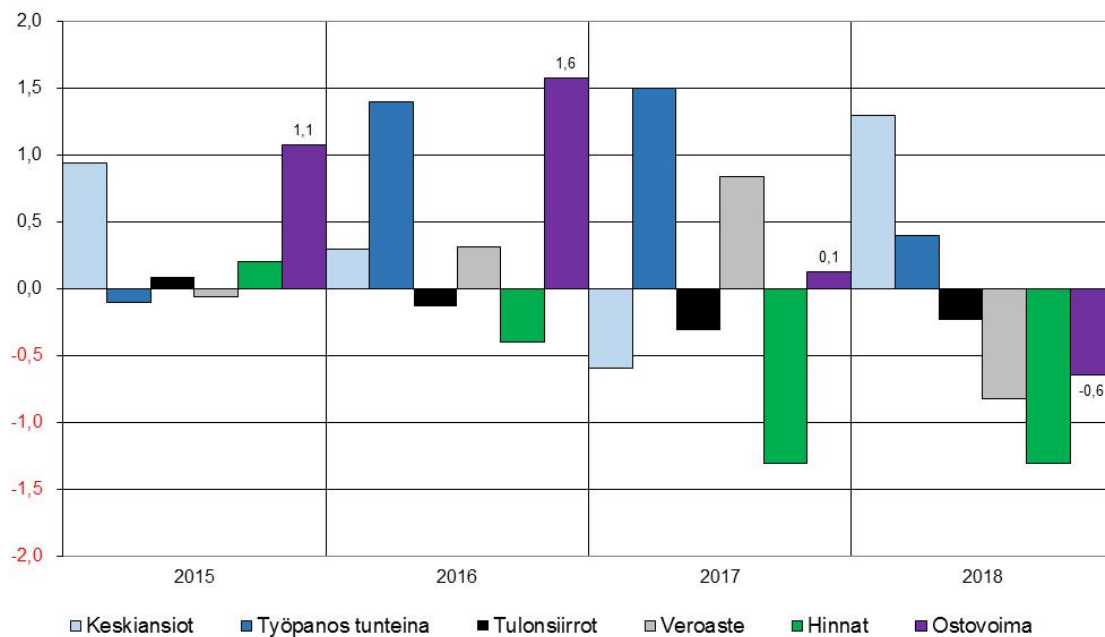
Vuonna 2017 keskimääräisen palkansaajan veroasteen lasku tukee ostovoimaa. Kilpailukyky sopimuksessa työvoimakustannuksia alennetaan siirtämällä osa työnantajan sotumaksuista vakuutetuille. Palkansaajien maksujen nousun vaikutusta osto-

voimaan kompensoidaan keventämällä ansiotuloverotusta. Vuonna 2018 valtionverotuksessa tehdään asteikkoihin inflaatiotarkistukset, mutta sotumaksujen nousun seurauksena keskimääräisen palkansaajan veroaste kääntyy nousuun.

Palkansaajien saamista tulonsiirroista merkittävimmän erän muodostavat työttömyyskorvaukset, jotka osaltaan vaimentavat suhdannevaihteluiden vaikutuksia tulonmuodostukseen. Työttömyyskorvausten lisäksi oheisessa ostovoimalaskelmassa on otettu huomioon mm. lapsilisät, asumistuki ja vanhempainrahat. Tulonsiirtojen vaikutus ostovoiman kehitykseen jää palkansaajien näkökulmasta tänä vuonna vähäiseksi. Ennustejakson aikana palkansaajien saamat työttömyyskorvaukset vähenevät työllisyystilanteen kohentuessa.

Vuonna 2016 palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman kasvu oli 1,6 %, mikä oli nopeinta kuuteen vuoteen. Ostovoimaa tuki työllisyyden lisääntyminen ja maltillinen inflaatio sekä veroasteen aleneminen. Vuonna 2017 palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman kasvu hidastuu selvästi viime vuoteen verrattuna. Ostovoiman kasvua hillitsee inflaation kiihtyminen kilpailukyky sopimukseen liittyvistä veronkevennyksistä huolimatta. Vuonna 2018 ostovoimaa heikentää veroasteen kiristymisen.

Kuvio 6. Palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman muutos (%) ja osatekijöiden vaikutus (%-yks.)

Lähde: Tilastokeskus, VM

4 Talouden kilpailukyky

Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella

Suomen talouden heikosta kehityksestä huolimatta palkansaajakorvaukset² palkansaajaa kohden kohosivat 1,6 % vuonna 2015, eli hieman enemmän kuin euroalueella keskimäärin. Komissio kuitenkin ennustaa Suomen palkansaajakorvausten kasvun palkansaajaa kohden hidastuvan vuosina 2016–2018 keskimäärin puoleen prosenttiin, mikä on selvästi alle euroalueen keskiarvon.

Tiedot ilmenevät taulukosta 4, jossa esitetään Suomen ja euroalueen tiedot työvoimakustannusten, tuottavuuden ja yksikkötyökustannusten kehityksestä vuosina 2012–2018.³ Ennustevuosien osalta tiedot ovat Euroopan komission marraskuun 2016 ennusteesta ja saattavat siten poiketa muista tämän raportin ennusteluvuista, jotka ovat VM:n kansantalousosaston joulukuun 2016 suhdanne-ennusteen mukaisia.

² Palkansaajakorvaukset käsittävät palkat ja palkkiot sekä työnantajan sosiaaliturvamaksut

³ Liitteessä 2 vastaavat tiedot on esitetty myös valikoiduille joukolle muita euromaita.

Taulukko 4. Koko talouden työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden euroalueella ja Suomessa

								Keskimäärin		Yhteensä	
	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16-18e	99-15	16-18e
Euroalue											
Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden, %-muutos	1,5	1,5	1,3	1,3	1,2	1,8	2,0	2,5	1,7	44,3	5,0
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,1	-0,1	-0,6	-	-	-	-0,1	—	-2,0	—
Palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden, %-muutos	1,5	1,5	1,5	1,9	-	-	-	2,6	--	47,2	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,4	0,4	0,6	1,0	0,3	0,6	0,8	0,8	0,6	12,4	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,9	1,1	0,7	0,3	0,8	1,2	1,3	1,7	1,1	28,4	3,3
Suomi											
Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden, %-muutos	2,8	1,3	1,0	1,6	1,2	-0,8	0,9	3,2	0,4	59,4	1,2
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	0,0	-0,1	0,1	-	-	-	-0,2	—	-3,0	—
Palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden, %-muutos	2,6	1,3	1,1	1,5	-	-	-	3,4	—	64,4	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-2,3	0,0	-0,2	0,6	0,6	0,4	0,7	0,9	0,6	14,6	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	5,2	1,4	1,2	1,0	0,6	-1,2	0,2	2,2	-0,2	39,1	-0,5

*Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähde: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (marraskuu 2016).

Tuottavuus työntekijää kohden on kohonnut Suomessa rahaliiton aikana keskimäärin euroaluetta nopeammin. Vuonna 2015 tuottavuus kasvoi Suomessa 0,6 % ja euroalueella prosentti. Komission ennusteessa euroalueen tuottavuuskehityksen odotetaan olevan maltillista, joskin aavistuksen kiihtyvää vuosina 2016–2018. Suomen tuottavuuskehityksen ennakoita olevan yhtä maltillista ja selvästi vaisumpaa kuin mihin 2000-luvun ensivuosisikymmenellä totuttiin.

Tuottavuuden heikkoon kehitykseen on vaikuttanut yhtäältä huono suhdannetilanne, joka nyt on kääntymässä parempaan suuntaan. Toisaalta syy on teollisuuden rakennemuutoksessa. Historiassa ripeän tuottavuuskasvun toimiala elektroniikkateollisuus on vähentänyt tuotantoaan Suomessa tuntuvasti viime vuosina. Sen tilalle ei kuitenkaan ole syntynyt uutta nopean tuottavuuden kasvun toimialaa eikä muiden toimialo-

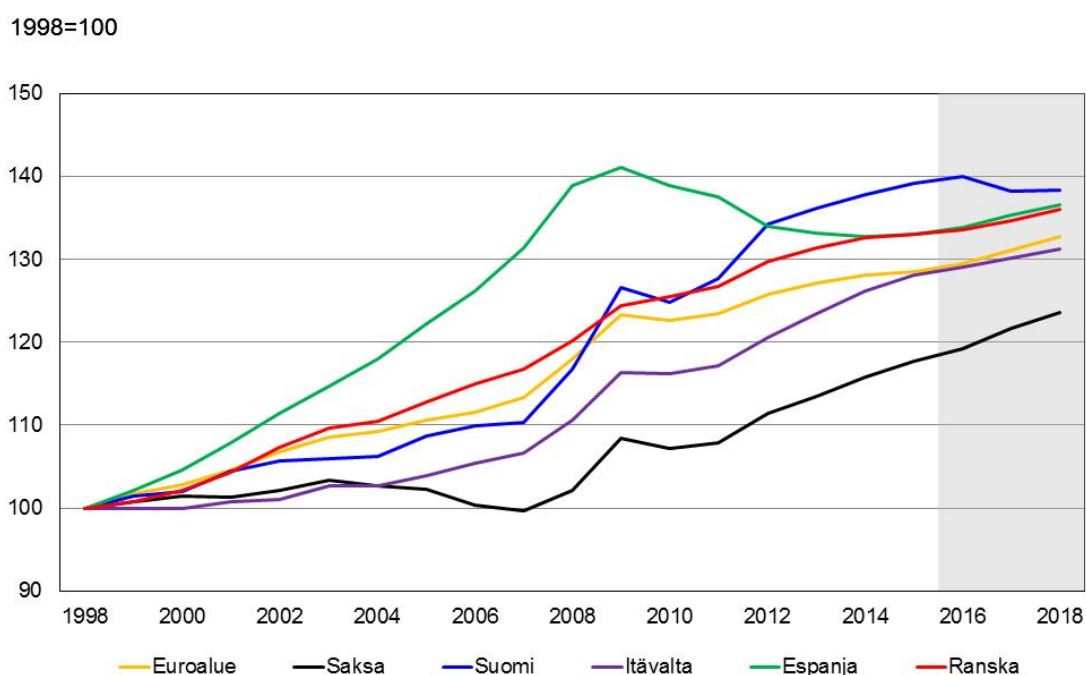
jen tuottavuuskehitys ole pystynyt kompensoimaan elektroniikkateollisuuden vaikutuksen hiipumista. Tämä kehitys johtaa siihen, että ainakin lähivuodet tuottavuuskasvu koko kansantaloudessa jää hitaammaksi kuin ennen finanssikriisiä.

Palkansaajakohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden suhteen avulla voidaan laskea yleisin kustannuskilpailukyvyn indikaattori eli nimelliset yksikkötyökustannukset. Kun tuottavuus kehittyy palkansaajakorvauksia nopeammin, yksikkötyökustannukset alenevat.

Suomen yksikkötyökustannukset kasvoivat huomattavasti euroalueen keskiarvoa ripeämmin vuosina 2008–2009 ja 2011–2012. Tämän voi nähdä myös kuviosta 7, jossa esitetään koko talouden nimellisten yksikkötyökustannusten kumulatiivinen kehitys euroalueella ja eräissä jäsenmaissa euroaikana vuoteen 1998 verrattuna.

Vuonna 2015 Suomen yksikkötyökustannukset kasvoivat edelleen euroalueen keskiarvoa nopeammin. Komission ennusteen mukaan Suomen yksikkötyökustannusten kasvu jää kuitenkin vuosina 2016–2018 selvästi euroaluetta hitaammaksi. Kilpailukyky sopimuksen seurauksena yksikkötyökustannusten ennustetaan laskevan yli prosentin vuonna 2017. Maltillisista palkkaratkaisuista ja kilpailukyky sopimuksesta johtuen Suomen kustannuskilpailukyky on siten kääntymässä paranevalle uralle suhteessa muuhun euroalueeseen ja etenkin Saksaan.

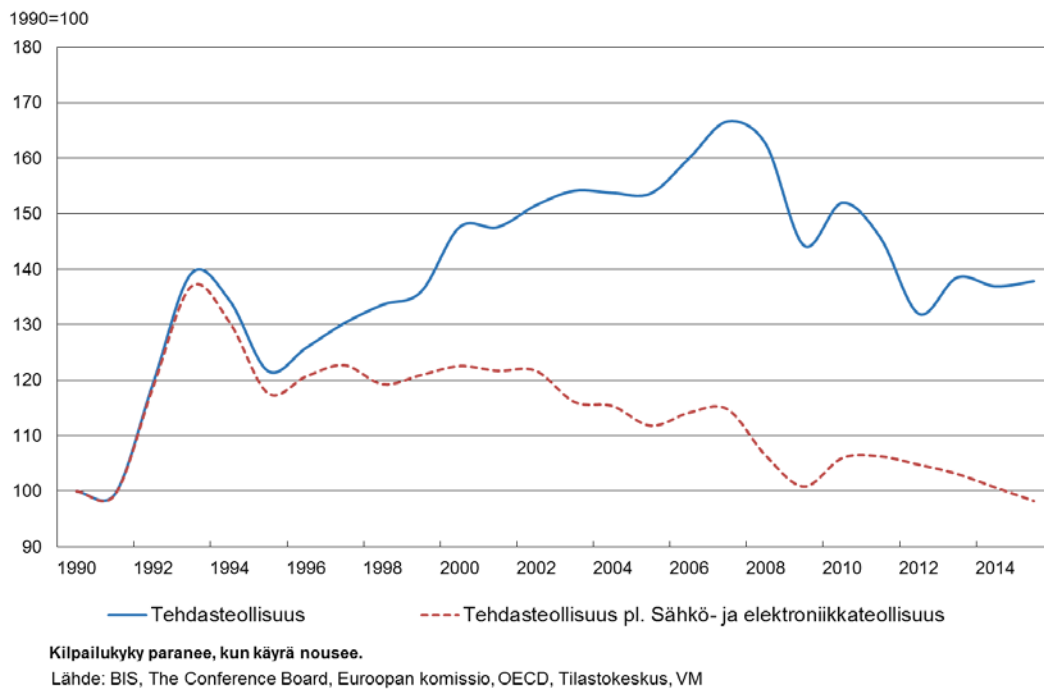
Kuvio 7. Koko talouden nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys 1998–2018

Kustannuskilpailukyky

Edellä esitetyn yksinkertaisen euroalueen yksikkötyökustannusvertailun lisäksi kilpailukykyä voidaan arvioida samassa valuutassa laskettujen suhteellisten yksikkötyökustannusten avulla. Tämä tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori huomioi sekä Suomelle relevanttien kilpailijamaiden kustannuskehityksen että valuuttakurssien vaikutukset.

Kuvio 8. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

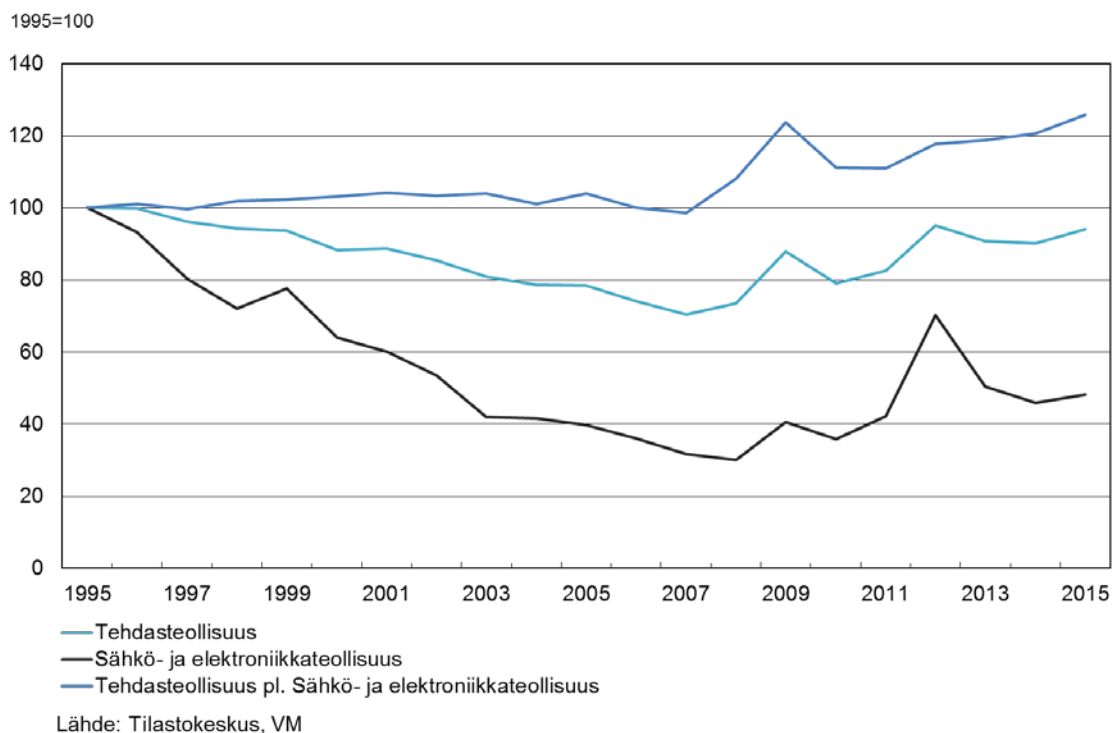
Kuviossa 8 esitetään yhteisessä valuutassa Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys suhteessa viidentoista kilpailijamaan⁴ ulkomaankauppapainoilta painotettuun kehitykseen. Kuviosta nähdään, että tehdasteollisuuden kilpailukyky oli korkeimmillaan vuonna 2007 lähes yhtäjaksoisen ja pitkään jatkuneen myönteisen kehityksen seurauksena. Sen jälkeen tehdasteollisuuden kilpailukyky on heikentynyt huomattavasti, koska yksikkötyökustannukset ovat nousseet samalla kun useimmat Suomen kilpailijamaista ovat pystyneet alentamaan niitä. Kuviosta voidaan havaita, että sähkö- ja elektroniikkateollisuuden merkitys Suomen kilpailukykyyn paranemisessa on ollut huomattava 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vaikutusta teollisuuden yksikkötyökustannusten kehitykseen tarkastellaan myös kuviossa 9. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden poikkeuksellisen nopea tuottavuuden kasvu alensi alan yksikkötyökustannuksia lähes yhtäjaksoisesti vuoteen 2007 saakka. Samaan aikaan muun teollisuuden kuin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden yksikkötyökustannukset pysyivät melko vakaina. Vuosina

⁴ Yhdysvallat, Japani, Saksa, Ranska, Iso-Britannia, Italia, Kanada, Alankomaat, Belgia, Tanska, Ruotsi, Norja, Espanja, Itävalta, Etelä-Korea.

1995–2007 teollisuuden yksikkötyökustannuskehitys näytti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden menestyksen johdosta hyvin myönteiseltä, sillä yksikkötyökustannukset laskivat noin 30 prosentilla. Vuosina 2008–2009 finanssikriisiä seurannut syvä taantuma sekä palkansaajakorvausten ripeä kasvu nostivat teollisuuden yksikkötyökustannuksia tuntuvasti. Taantumasta toipuminen alensi yksikkötyökustannuksia vuonna 2010, mutta ne kohosivat jälleen vuonna 2012. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen romahtaminen kasvatti yksikkötyökustannuksia erityisen nopeasti vuosina 2009–2012, mikä on osaltaan vaikuttanut koko tehdasteollisuuden koho-neisiin yksikkötyökustannuksiin. Vuosina 2013–2015 koko tehdasteollisuuden yksik-kötyökustannusten kehitys on jälleen tasaantunut ja muutokset ovat olleet vähäisiä.

Kuvio 9. Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys 1995–2015

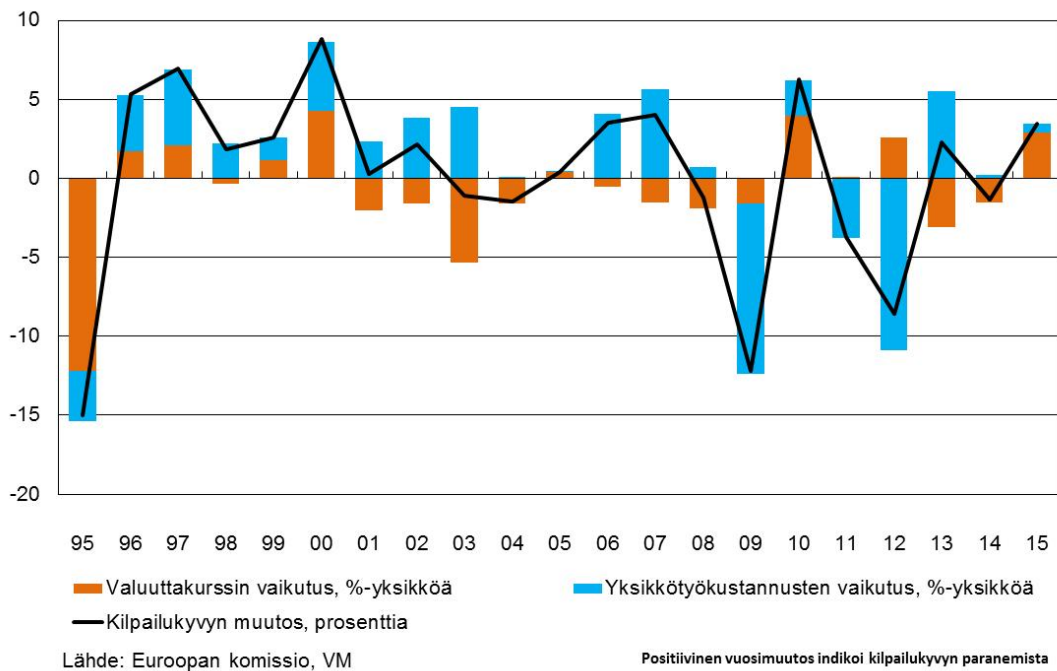

Kuviossa 10 tarkastellaan edelleen kilpailukykyä tehdasteollisuuden suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna, nyt Euroopan komission Suomelle laskeman indikaattorin avulla. Pienet erot kuvion 10 ja kuvion 8 vastaavan indikaattorin välillä syntyvät eroista mm. viitemaaryhmän koostumuksessa ja kauppapainoissa sekä perusvuoden valinnassa. Kuvion 10 komission kilpailukykyindikaattorin osoittama muutos kilpailukyvyssä jaetaan tässä ulkomaankauppapainoilla painotetun valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten muutosten vaikutuksiin. Näin voidaan tarkemmin eritellä kilpailukyvyyn paranemiseen tai heikkenemiseen vaikuttaneita tekijöitä. Kuviossa vaaleansininen pylväs kuvaa yksikkötyökustannusten suhteellisen muutoksen vaikutusta kilpailukykyyn. Esimerkiksi vuonna 2007 pylväs asteikon positiivisella puolella osoittaa yksikkötyökustannusten nousseen Suomessa kilpailijamaita maltillisemmin, mikä on tukenut kilpailukyvyyn myönteistä kehittymistä. Samana vuonna euron ulkoinen arvo kuitenkin vahvistui, mikä puolestaan laski suomalaisten tuotteiden kilpailukykyä (oranssi pylväs). Kilpailukyvyyn muutos yhteensä summautuu va-

luottakurssin ja yksikkötyökustannusten vaikutuksista ja sitä kuvataan mustalla viivalla. Musta viiva asteikon positiivisella puolella osoittaa siis kilpailukykyyn kohenemista.

Kuten edellä kuviossa 8, myös komission tarkastelemassa 37 maan⁵ joukossa Suomen tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkeni tuntuvasti vuosina 2011–2012, pääasiassa yksikkötyökustannusten takia. Vuosina 2013–2015 kilpailukyky on jälleen hieman kohentunut yksikkötyökustannusten laskun seurauksena.

Kuvio 10. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

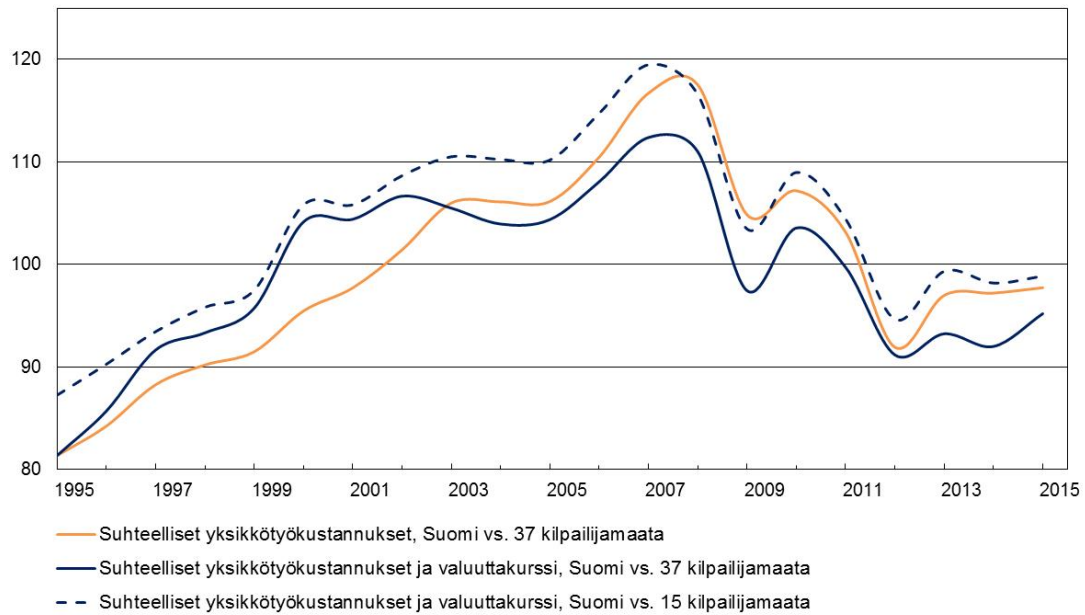
Toimikunnan perinteistä indikaattoria (kuvio 8) voidaan vertailla komission laskemaan indikaattoriin (kuvion 10 musta viiva) muodostamalla indeksisarja komission yhteisessä valuutassa mitattujen suhteellisten yksikkötyökustannusten vuosimuutoksista. Vertailun helpottamiseksi molemmat indeksisarjat on suhteutettu pitkän aikavälin keskiarvoonsa. Kuviossa 11 tehdasteollisuuden kilpailukykyindeksit on piirretty samaan kuvioon ja lisäksi kuvioon on piirretty komission yksikkötyökustannusten vaikutuksen huomioiva kilpailukykyindikaattori (kuvion 10 vaaleansininen pylväs), joka on myös indeksoitu edellä kuvatulla tavalla.

Kuviosta 11 huomataan, että eri indikaattorit antavat hyvin samanlaisen kuvan tehdasteollisuuden kilpailukykyyn kehittymisestä. Näin pitääkin olla, koska tarkoitus on mitata samaa ilmiötä ja indikaattorit poikkeavat toisistaan ainoastaan vertailumaa-joukon ja käytettyjen kauppapainojen osalta. Samassa valuutassa mitattuihin suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuvat sarjat kulkevat lähes identtisesti ja kaikki kolme sarjaa sijoittavat kilpailukykyyn huipun vuosille 2007–2008. Kaikkien indikaattoreiden perusteella näyttää myös siltä, että tehdasteollisuuden kilpailukyky heikentyi tämän jälkeen tuntuvasti vuoteen 2012 saakka. Kaikki mittarit osoittavat myös kilpailukykyyn kääntyneen taas hieman parempaan suuntaan vuodesta 2013 alkaen.

⁵ EU-28 sekä Yhdysvallat, Japani, Sveitsi, Norja, Turkki, Kanada, Australia, Uusi Seelanti, Meksiko.

Kuvio 11. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattoreita, 1995-2014 keskiarvo=100

1995-2014=100

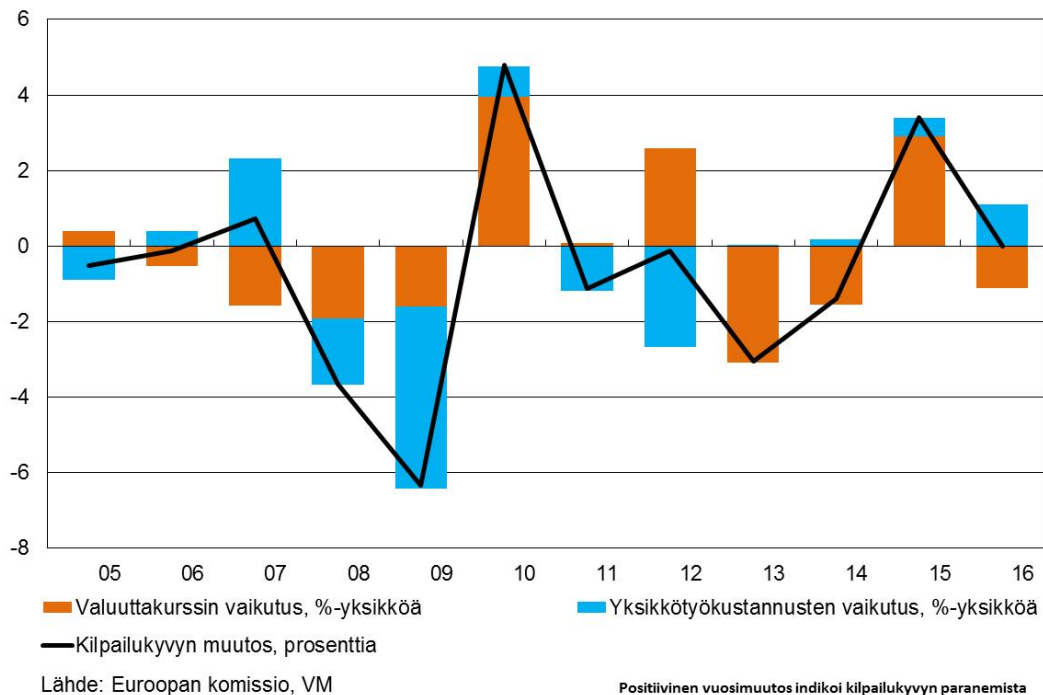
Lähde: Euroopan komissio, VM

Kilpailukyky paranee, kun käyrä nousee

Vastaava kilpailukykyyn erittely voidaan tehdä myös koko talouden tasolla. Suljetun sektorin kustannuskehitys nimittäin vaikuttaa välillisesti avoimen sektorin kilpailukykyyn, sillä avoin sektori käyttää myös suljetun sektorin palveluja. Kuviossa 12 on jaettu Euroopan komission Suomelle laskema koko talouden kilpailukykyindikaattori komponentteihinsa, suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin ja valuuttakurssiin, samalla tavalla kuin edellä tehdasteollisuuden tapauksessa.

Kuviosta 12 nähdään, että valuuttakurssien muutokset ovat heilutelleet koko talouden kilpailukykyindikaattoria vuoden 2012 jälkeen enemmän kuin yksikkötyökustannukset. Vuosina 2013–2014 kilpailukyky heikkeni hieman valuuttakurssin vaikutuksesta, mutta vuonna 2015 kilpailukyky parani valuuttakurssikehityksen ansiosta reilut kolme prosenttiyksikköä. Vuonna 2016 yksikkötyökustannusten aleneminen paransi koko talouden kilpailukykyä noin prosentin, mutta valuuttakurssin vaikutus heikensi sitä saman verran.

Kuvio 12. Koko talouden kilpailukykyindikaattori

Muut koko talouden kilpailukykyyn indikaattorit

Yksikkötyökustannuksia on käytetty yleisimmin kilpailukykyyn mittarina, koska niiden on perinteisesti katsottu heijastavan parhaiten eroja eri maiden tuottavuus- ja kustannuskehityksessä. Kuviossa 13 esitetään muita suhteellisen kustannustason mittareita, kuten suhteellisia kuluttajahintoja ja suhteellisia vientihintoja. Näitä tietoja ei ole saatavilla pelkästään tehdasteollisuuden osalta, joten tarkastelussa on tyydyttävä koko taloutta kuvaaviin indikaattoreihin.

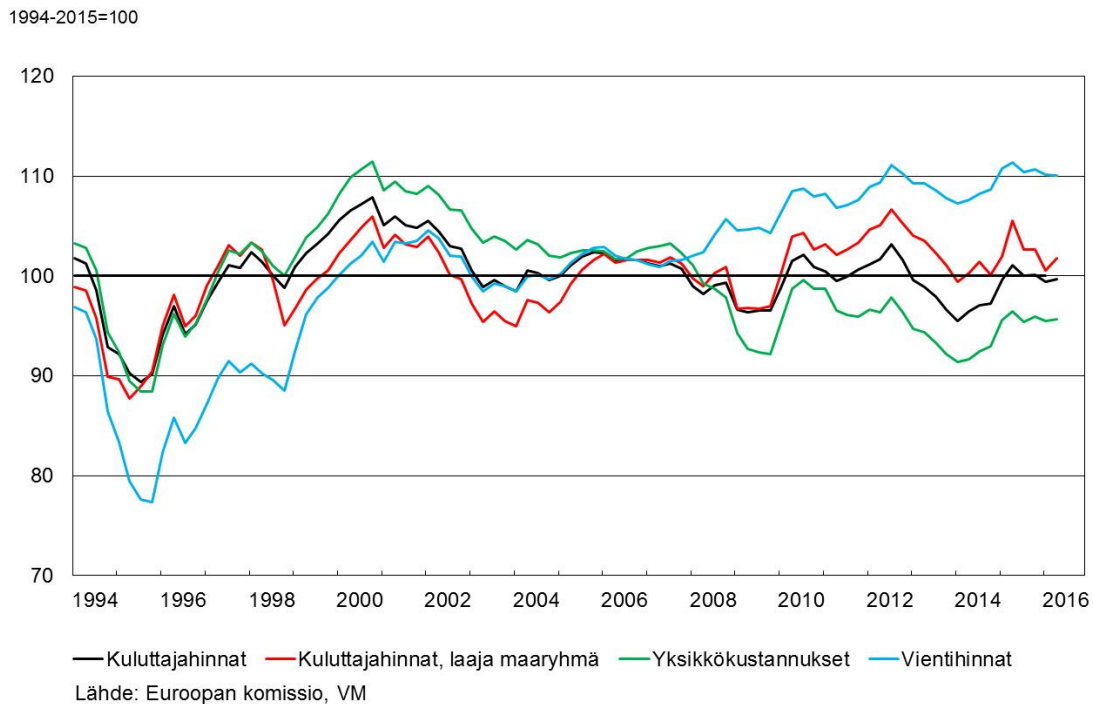
On syytä muistaa, että nämä indikaattorit sisältävät valuuttakurssin muutoksen vaikutuksen. Tästä johtuen kaikki kuvion 13 indikaattorit laskevat valuuttakurssin vahvistuessa vuonna 2013 ja nousevat vastaavasti vuonna 2015 Suomen kauppapainoista lasketun efektiivisen nimellisen valuuttakurssin heikentyessä.

Kuluttajahinnoilla deflatoitu efektiivinen valuuttakurssi (musta käyrä) on hintakehityksen indikaattori, joka kilpailukykyyn näkökulmasta palautuu ostovoima-ajatteluun. Tämä indikaattori on pyörinyt pitkän aikavälin keskiarvonsa tuntumassa ilman selvää trendiä suuntaan tai toiseen. Yksikkötyökustannusten (vihreä käyrä) avulla tarkasteltu koko talouden kilpailukyky on ollut hieman pitkän aikavälin keskiarvonsa alapuolella viime vuosina.

Vientihinnoilla deflatoitu indikaattori (sininen käyrä) antaa varsin erilaisen kuvan Suomen kilpailukykyyn kehityksestä kuin muut indikaattorit. Se kuvaa sitä, että Suomen vientihinnat ovat laskeneet suhteessa vertailuryhmään. Indikaattorin mukaan Suomen kilpailukykyyn voi vientihintojen laskun myötä tulkita parantuneen 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Toisaalta vientihintojen lasku voi kertoa myös tuotteiden kilpailijoita heikommasta laadusta. Suomalainen vientiyrittäjä tai palkansaaja ei vientihintojen laskusta hyödy, sillä positiivisen tuottavuuskehityksen hyödyt ovat valuneet ulkomaille halvempien tuotteiden muodossa. Tämä on seurausta siitä, että Suomessa tuote-

taan tuotteita, joissa on alhainen arvonlisäys ja kova kansainvälinen kilpailu. Vienti-teollisuuden näkökulmasta indikaattorit näyttävät osoittavan, että vuodesta 2004 vuoteen 2012 saakka sen myyntihinnat (sininen käyrä) laskivat samalla kun yksikkö-työkustannukset (vihreä käyrä) nousivat. Vuosina 2013–2016 eri hintojen perusteella lasketut indikaattorit ovat kehittyneet melko lailla samansuuntaisesti.

Kuvio 13. Koko talouden kilpailukykyindikaattoreita: reaalinen efektiivinen valuutta-kurssi eri hintakäsitteillä deflatoituna⁶

Kilpailukyky ja tulonmuodostus

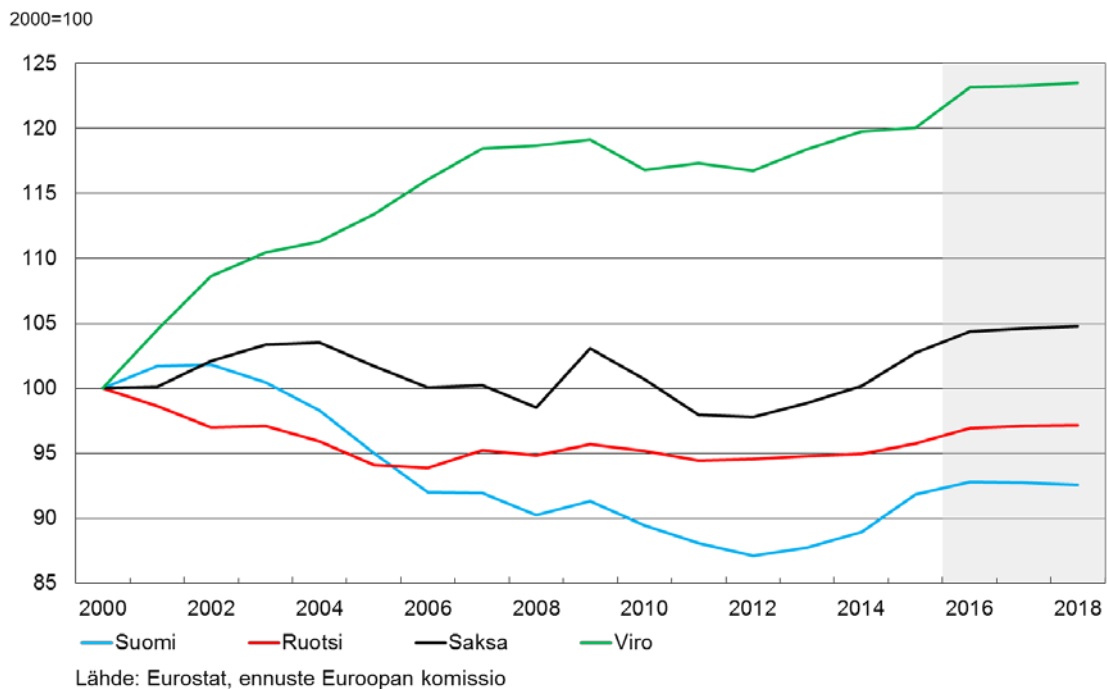
Kilpailukykyä voidaan tarkastella myös suhteellista kustannustasoa mittaavia indikaattoreita laajemmin, kykynä kerryttää talouskasvua. Koko talouden tasolla hyvä kilpailukyky heijastuu yritysten kannattavuuteen, myönteiseen talouskasvuun ja materiaalliseen hyvinvointiin. Yrityksissä kannattavuutta ja kilpailukykyä määrittää keskeisesti tuottavuuden kehitys. Muita vaikuttavia tekijöitä työvoimakustannusten ohella ovat yritysten omien lopputuotteiden ja palveluiden myyntihinta. Lisäksi merkitystä on väliuotepanosten, kuten raaka-aineiden, energian, vuokrien ja yritysten käyttämien palveluiden, hintakehityksellä. Seuraavassa tarkastellaan keskeisiä kehityssuuntia suomalaisten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksestä sekä väliuotteiden roolista.

Vaihtosuhteen kehitys vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn ja kannattavuuteen vientiyritysten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksen ja ulkomailta ostettujen väliuotepanosten luomien kustannuspaineiden kautta. Vaihtosuhte kuviossa 14 kuvaa Suomesta vietyjen tavaroiden ja palveluiden ja Suomeen tuotujen tavaroiden ja palveluiden hintojen kehitystä kansantalouden tilinpidossa. Suomen vaihtosuhte on heikentynyt mer-

⁶ Käyrä nousee kun Suomen suhteelliset hinnat laskevat, eli kilpailukyky paranee. Kun suhteellinen nimellinen valuuttakurssi muuttuu, kaikki käyrät nousevat tai laskevat samassa suhteessa. Maakorissa ovat mukana samat 37 maata kuin kuviossa 10 ja laajassa maaryhmässä lisäksi Venäjä, Kiina, HongKong, Etelä-Korea ja Brasilia.

kittävästi 2000-luvulla. Erityisesti kallistuva energia on heikentänyt vaihtosuhteen kehitystä, sillä energiahyödykkeiden osuus on selvästi suurempi tuonnista kuin viennistä. Toisaalta Suomelle tärkeiden elektroniikkatuotteiden ja metsäteollisuuden tuotteiden hinnat ovat laskeneet maailmanmarkkinoilla. Elektroniikkatuotteiden osuus koko tavaraviennistä on kuitenkin laskenut merkittävästi vuosien 2009–2012 aikana ja vuoden 2012 jälkeen vaihtosuhteen heikkeneminen onkin pysähtynyt. Öljyn hinnan romahtaminen vuosina 2014–2015 paransi Suomen vaihtosuhdetta. Euroopan komission vuosia 2016–2018 koskevan ennusteen mukaan Suomen vaihtosuhte pysyy ennallaan lähivuodet.

Kuvio 14. Vaihtosuhte

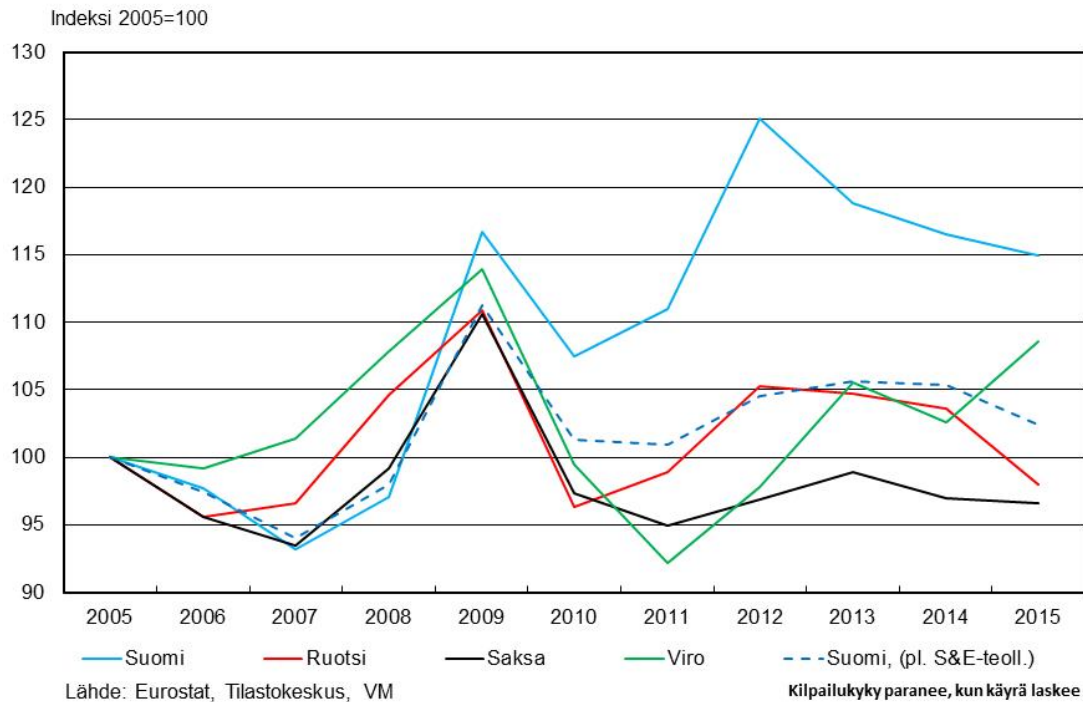

Tuonti- ja vientihintojen kehityksen vaikutusta yritysten kannattavuuteen ja palkanmaksuvaraan voidaan tarkastella reaalisilla yksikkötyökustannuksilla, jossa työvoimakustannusten kehitystä verrataan euromääräiseen arvonlisäykseen (kuvio 15). Tämän luvun alussa esitetty nimellisten yksikkötyökustannusten tarkastelu ei huomioi vaihtosuhteen heikkenemisen vaikutusta, sillä työvoimakustannukset suhteutetaan siinä tuotannon määrälliseen kehitykseen. Reaalisilla yksikkötyökustannuksilla tarkasteltuna⁷ Suomen tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky suhteessa muihin maihin näyttää heikentyneen vielä enemmän kuin nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitattuna vuosien 2008–2012 aikana. Tähän on syynä erityisesti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen romahdus, sillä muun tehdasteollisuuden reaalisten yksikkötyökustannusten kasvu on ollut huomattavasti maltillisempaa. Vuoden 2012 jälkeen Suomen tehdasteollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset ovat olleet laskevalla uralla.

⁷ Palkansaajakorvaukset per arvonlisäys käyvin hinnoin.

Kuvio 15. Reaaliset yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudessa

Työvoimakustannukset per arvonlisäys käyvin hinnoin

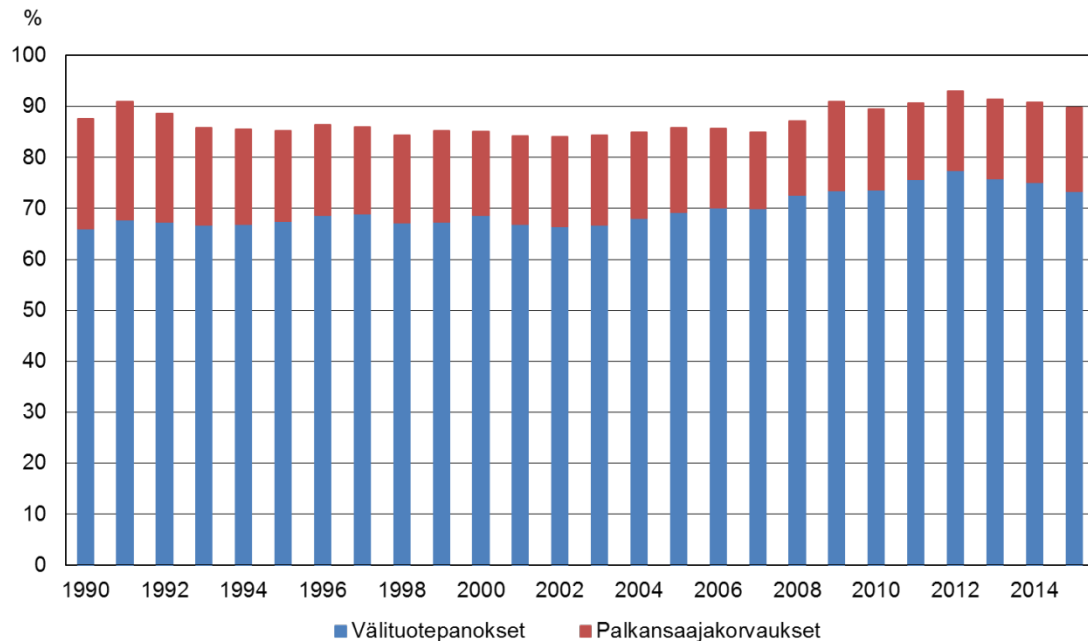

Yksityisen palvelusektorin (toimialat G,H,I,J,K,M,N) euromääräiset reaaliset yksikkötyökustannukset ovat nousseet vuoden 2005 jälkeen saman verran kuin Ruotsissa, Saksassa ja euroalueella, mutta niiden taso on Suomessa pysynyt korkeampana kuin kilpailijamaissa.

Välipanostuskustannusten huomioiminen kilpailukyyn osatekijänä on entistä tärkeämpää, sillä niiden osuus teollisuusmaiden välisessä kaupassa vaihdettavien tuotteiden tuotantokustannuksista on pitkällä aikavälillä kasvanut. Myös Suomessa välituotepanosten osuus on kasvanut ja työvoimakustannusten osuus pienentynyt (kuvio 16). Suomen tehdasteollisuudessa välituotepanosten osuus tuotoksen (myynnin) arvosta oli 73 % vuonna 2015. Ulkomailta ostettujen välipanosten kallistuminen on yksi vaihtosuhtekehitykseen vaikuttava tekijä. Välituotepanoksista huomattavan suuri osa on kuitenkin kotimaisia. Tehdasteollisuudessa noin 60 % välituotekäytöstä on kotimaista⁸. Välituotekustannukset vaikuttavat siten yritysten kannattavuuteen ja kilpailukyyn paitsi tuontien energian ja raaka-ainehintojen kautta, myös esimerkiksi vuokrien ja liikkeenjohdon palvelujen hintakehityksen välityksellä.

⁸ Laskelma on tehty valtiovarainministeriön kansantalousosastolla perustuen kansantalouden tilinpidon tarjonta- ja käyttötaulukoihin.

Kuvio 16. Palkansaajakorvaukset ja välituotepanokset tehdasteollisuuden tuotoksessa

Lähde: Tilastokeskus, VM

Välituotepanosten luomia kustannuspaineita voidaan myös tarkastella mittaamalla, kuinka paljon yhden tuotteen valmistamisesta syntyy välituote⁹- ja työvoimakustannuksia¹⁰ (kuvio 17). Näin tarkasteluna Suomen tehdasteollisuudessa kustannuspaineet ovat viime vuosina tulleet enemmän välituotteiden kuin suorien työvoimakustannusten suunnasta. Tässä yhteydessä on huomattava, että välituotepanokset sisältävät melko paljon epäsuoria työvoimakustannuksia, joita voidaan arvioida tarkastelemalla eri tuotteiden palkkasisältöä. Näin arvioiden tehdasteollisuuden kotimaisista välituotepanoksista miltei 40 % on palkkoja. Vuonna 2012 tehdasteollisuudessa suorien työvoimakustannusten osuus tuotoksesta oli 15 % ja epäsuorien kotimaisten työvoimakustannusten osuus tuotoksesta 16 %¹¹.

Tehdasteollisuuden työvoimakustannukset tuotosyksikköä kohden olivat vuonna 2015 vain noin 8 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005. Välituotekustannukset tuotosyksikköä kohden olivat puolestaan noin 16 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005. Tähän kehitykseen voi olla useita selityksiä, sillä välituotekustannukset tuotosyksikköä kohden muuttuvat sekä panosten määrän että hinnan muuttuessa. Yritykset ovat esimerkiksi voineet korvata omaa työtä alihankinnalla, yritysten oma tuoterakenne on voinut muuttua tai välituotteiden hinnat ovat mahdollisesti nousseet yritysten maksamia palkkoja nopeammin. Erityisesti raakaöljyn hinnan voimakkaat vaihtelut ovat viime vuosina vaikuttaneet välituotekustannusten kehitykseen.

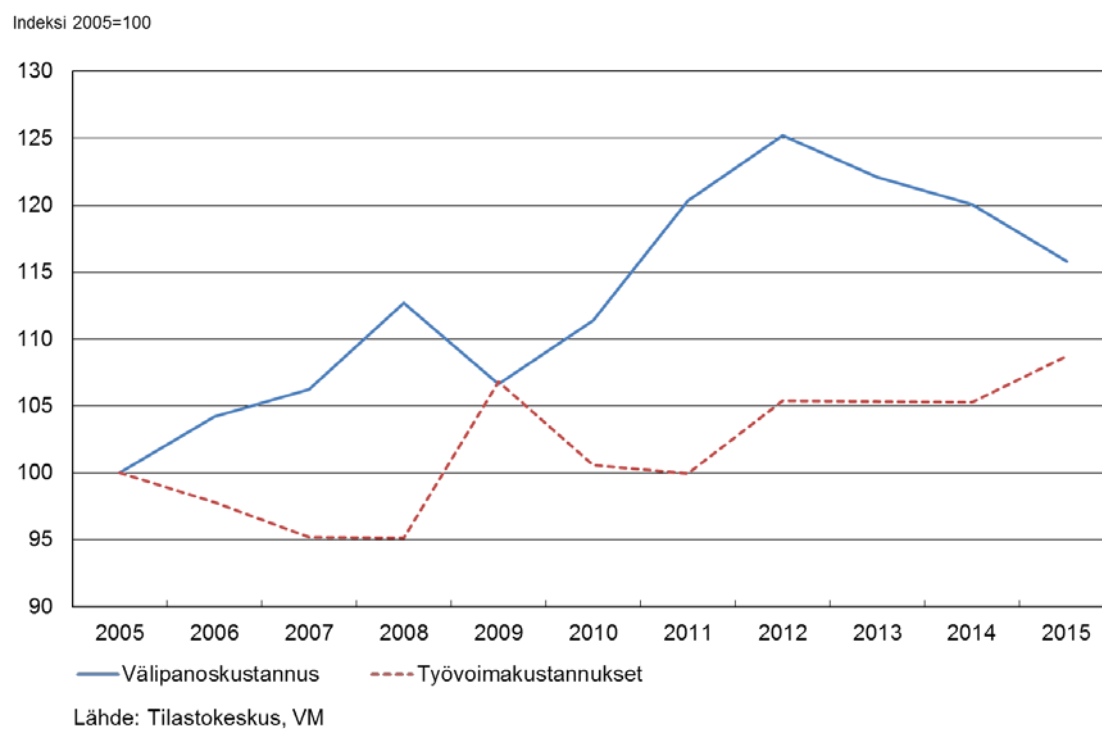
⁹ Välituotekäyttö (käyvin hinnoin) jaettuna tuotoksella (kiintein hinnoin).

¹⁰ Palkansaajakorvaukset jaettuna tuotoksen määrällä.

¹¹ Laskelma on tehty valtiovarainministeriön kansantalousosastolla perustuen kansantalouden tilinpidon tarjonta- ja käyttötaulukoihin.

Kuviossa 17 nähty tehdasteollisuuden välituotekustannusten kasvu näkyy osaltaan myös kuviossa 15, jossa on kuvattu tehdasteollisuuden reaalisia yksikkötyökustannuksia. Välituotepanosten hinnan nousu vähentää käypähintaista arvonlisäystä ja johtaa siten reaalisten yksikkötyökustannusten kohoamiseen, *ceteris paribus*.

Kuvio 17. Välipanostekustannus ja työvoimakustannus tuotosyksikköä kohden tehdasteollisuudessa

LIITTEET

Liite 1: Muutoksia veroissa ja etuuksissa

Seuraavassa on luettelomaisesti tiivistetty ne veroja ja sosiaalietuuksia koskevat muutokset, jotka on huomioitu valtiovarainministeriön ennusteessa ja jotka vaikuttavat tässä raportissa tarkasteltuihin tuloihin ja kustannuksiin lähivuosina. Ne on jaettu ansiotuloista kannettaviin veroihin, jotka vaikuttavat suoraan käytettävissä oleviin nettotuloihin sekä välilliseen verotukseen, joka kuluttajahintojen kautta niin ikään vaikuttaa ostovoimakehitykseen. Lisäksi luettelo sisältää sosiaalietuuksia ja yritysten veroja koskevat muutokset.

Ansiotuloista kannettavat verot

- Vuonna 2017 valtion tuloveroasteikon rajoja tarkistetaan khi:n mukaisesti.
- KIKY-sopimukseen liittyvä veroluonteisten maksujen korotus v. 2017-2020 ja ansiotuloverokevennys v. 2017.
- Metsälahjavähennyksen käyttöönotto v. 2017. (n. 13 milj. euroa v. 2018 lähtien)
- Kotitalousvähennystä korotetaan v. 2017. (30 milj. euroa)
- Asuntolainan korkovähennysoikeuden asteittainen lisärajaaminen 25 prosenttiin v. 2019 mennessä (-10 %-yks. vuodessa)
- Uusi tuloluokka valtioverotuksessa yli 100 000 euron ansiotuloille vuosina 2013–2018 jatketaan vuoteen 2019 saakka. Vuodesta 2016 alkaen tuloaraja alennettiin 72 300 euroon.
- Keskimääräisen kunnallisveron kiristyminen 0,05 prosenttiyksikköä v. 2017.
- Perintö- ja lahjaverotuksen keventäminen sukupolvenvaihdostilanteiden yhteydessä v. 2017
- Yrittäjävähennyksen käyttöönotto v. 2017
- Lapsivähennyksen voimassaoloaika päättyy v. 2018

Välillisesti kannettavat verot

- Tupakkaverotuksen kiristys asteittain 2015-2019
- Ajoneuvoverotuksen kiristys 2016-2017
- Autoveroa alennetaan hallituskauden aikana asteittain
- Kaivostoiminnan verotusta kevennetään siirtämällä se sähköveroluokka II:een v. 2017.
- Makeisten ja jäätelön vero poistetaan ja se rahoitetaan korottamalla liikenteen polttonesteiden verotusta 100 milj. eurolla v. 2017.
- Rekisteröityjen veneiden yms. veron käyttöönotto v. 2017

Yritysverotus

- Väylämaksut puolitetaan ja tavaraliikenteen ratavero poistetaan vuosiksi 2015–2017
- Osakeyhtiöiden tappioiden vähennysoikeuden laajennus

Etuudet

- Hallitusohjelman mukainen 200 milj. euron suuruinen säästö ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan v. 2017 (nettovaikutus julkiseen talouteen 135 milj. euroa).

- Vuonna 2017 KEL-indeksiin sidottuja etuuksia leikataan 0,85 %. Vuosina 2018-19 täysimääräinen KEL-indeksijäädytys.
- Kunnille annetaan mahdollisuus korottaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotus v. 2016
- Hallitusohjelman mukainen lääke- ja sairaanhoitokorvausten alentaminen v. 2016–2017.

Liite 2: Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain (Lähde: Eurostat, VM)

Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain								Keskimäärin		Yhteensä	
Euroalue	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	1,5	1,5	1,3	1,3	1,2	1,8	2,0	2,5	1,7	44,3	5,0
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,1	-0,1	-0,6	-	-	-	-0,1	—	-2,0	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,5	1,5	1,5	1,9	-	-	-	2,6	—	47,2	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,4	0,4	0,6	1,0	0,3	0,6	0,8	0,8	0,6	12,4	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,9	1,1	0,7	0,3	0,8	1,2	1,3	1,7	1,1	28,4	3,3
Itävalta	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,7	2,1	1,9	1,9	1,4	1,6	1,6	2,4	1,5	43,4	4,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	0,1	0,0	0,0	-	-	-	0,0	—	-0,3	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,7	2,1	1,8	1,8	-	-	-	2,5	—	43,8	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,3	-0,2	-0,3	0,3	0,7	0,8	0,7	0,8	0,7	11,9	2,2
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,0	2,3	2,1	1,5	0,8	0,8	0,9	1,7	0,8	28,1	2,5
Belgia	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	3,2	2,5	1,0	0,0	0,8	1,9	1,8	2,8	1,5	50,7	4,5
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,3	0,3	0,0	-0,1	-	-	-	0,1	—	1,3	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,9	2,2	1,0	0,2	-	-	-	2,7	—	48,8	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,4	0,4	0,6	1,0	0,3	0,6	0,8	0,8	0,6	12,4	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,5	2,1	0,4	-0,9	0,4	1,4	1,0	2,0	0,9	34,1	2,8
Saksa	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,5	1,8	2,8	2,4	2,0	2,6	2,4	1,8	2,4	30,4	7,2
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	-0,2	0,0	-0,2	-	-	-	-0,1	—	-1,6	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,7	2,0	2,8	2,7	-	-	-	1,9	—	32,6	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,7	-0,1	0,8	0,8	0,8	0,5	0,8	0,7	0,7	10,8	2,1
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,2	1,9	2,0	1,6	1,3	2,1	1,6	1,1	1,6	17,7	5,0
Espanja	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	-1,4	0,3	0,1	0,9	0,9	1,2	1,4	2,7	1,2	48,3	3,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	0,0	0,2	-0,1	-	-	-	0,0	—	0,3	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	-1,3	0,3	0,0	1,0	-	-	-	2,6	—	47,9	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,1	0,9	0,5	0,7	0,3	0,2	0,4	0,7	0,3	11,5	0,9
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-2,6	-0,6	-0,3	0,2	0,6	1,1	0,9	1,9	0,9	33,0	2,6
Ranska	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,2	1,6	1,1	1,1	0,6	1,5	1,9	2,7	1,3	50,0	4,0
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,2	0,3	0,4	-0,2	-	-	-	0,0	—	0,1	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,0	1,2	0,7	1,3	-	-	-	2,7	—	49,9	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,1	0,3	0,2	0,8	0,2	0,7	0,8	0,8	0,5	12,8	1,6
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,3	1,2	0,9	0,3	0,4	0,8	1,1	1,9	0,8	33,0	2,3
Italia	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	-1,1	0,8	0,1	0,8	0,0	0,9	1,9	2,0	0,9	35,2	2,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	-0,1	-0,3	-0,2	-	-	-	-0,2	—	-2,5	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	-1,0	0,9	0,4	1,0	-	-	-	2,2	—	38,7	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-2,5	0,1	0,0	0,2	-0,5	0,5	0,6	-0,3	0,2	-4,0	0,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,4	0,7	0,1	0,7	0,5	0,3	1,3	2,3	0,7	40,8	2,1
Alankomaat	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,1	2,1	1,6	0,2	2,2	2,3	2,4	2,9	2,3	52,8	7,1
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,9	0,2	1,1	-1,7	-	-	-	0,1	—	1,4	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,2	1,9	0,5	1,9	-	-	-	2,8	—	50,7	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-0,9	1,0	1,7	1,0	0,1	0,6	0,7	1,0	0,5	15,4	1,4
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	3,0	1,1	-0,1	-0,8	2,1	1,7	1,7	1,9	1,8	32,5	5,6
Suomi	2012	2013	2014	2015	2016e	2017e	2018e	99-15	16e-18e	99-15	16-18e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muut	2,8	1,3	1,0	1,6	1,2	-0,8	0,9	3,2	0,4	59,4	1,2
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	0,0	-0,1	0,1	-	-	-	-0,2	—	-3,0	—
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,6	1,3	1,1	1,5	-	-	-	3,4	—	64,4	—
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	-2,3	0,0	-0,2	0,6	0,6	0,4	0,7	0,9	0,6	14,6	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	5,2	1,4	1,2	1,0	0,6	-1,2	0,2	2,2	-0,2	39,1	-0,5

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI

PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO

p. 0295 16001

info@vnk.fi

vnk.fi/julkaisut